

TRIMITAS

**ISTORIJS
GURMANAMS:
PIRMOSIOS
AUTOMOBILIŲ
VAGYSTĖS LIETUVOJE**

**PROTMŪŠIS
SU PRIZU!**

**LAISVĖS
SKRYDŽIUI NUO
BALTIJOS KELIO — 30 METŲ!**

9771392475004

1,99 €

TRIMITAS

ŠVIESKIS IR ŠVIESK!

2019 metais žurnalas TRIMITAS leidžiamas kas mėnesį.

36 puslapių žurnale TRIMITAS – šaulystė, karyba, istorija, kelionės, pasaulio pažinimas, išgyvenimo patirtys, lauko virtuvė ir galvosūkiai. Kiekvienam yra ką skaityti.

Žurnalą TRIMITAS galima užsiprenumeruoti www.zurnaluprenumerata.lt internetinėje Lietuvos pašto svetainėje www.prenumeruok.lt bei Lietuvos pašto skyriuose. Prenumeratos kaina metams – 20 eurų.

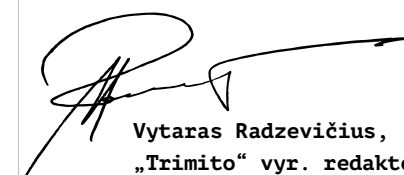
**Lietuvos šaulių sąjungos
šimtmečio proga
užsiprenumeruok TRIMITĄ
ir paragink kitą!**

Sveiki,

juk Baltijos kelias nesibaigė, ar ne? Susikabinę rankomis ar po vieną mes per trisdešimt metų padarėme tai, ko kiti siekia šimtmečiais. Buvo sunku, ir dabar ne visiems lengva, bet niekas nepaneigs, kad stebuklas prie Baltijos įvyko. Ir prieš trisdešimt metų, ir kiekvienais metais, ir kiekvieną dieną po gyvosios žmonių grandinės Lietuva atkakliai, kaip moka jos žmonės, siekia tikslo. Ir tai daro laisva valia laisvoje šalyje. Su skirtingomis nuomonėmis, požiūriais ir samprata. Bet, jeigu prireiktų, vėl visi susitelktų ranka rankon. Nes laisvė visiems viena.

Gero skaitymo!

Vytautas Radzevičius,
„Trimito“ vyr. redaktorius

vytautas.radzevicius@sauliusajunga.lt

©„Trimitas“, 2019
Leidinio indeksas 5291.
ISSN 1392-4753
Tiražas 2000 egz.

Vyr. redaktorius Vytautas Radzevičius
Kalbos redaktorė Sandra Balžekaitė
Korespondentas Valdas Kilpys
Dizainas ir maketas CRITICAL, Paulius Budrikis, Greta Janutytė

Redakcijos kolegija: Liudas Gumbinas (Alfonso Smetonos šaulių 5-osios rinktinės šaulys), Mindaugas Nefas (CV narys), Sigitas Ozgirdas (CV narys), Alina Bortkevič (CV narė), Juozas Janušaitis (CV narys), Jolita Mickevičiūtė (LŠS studentų korporacijos „Saja“ narė), Irena Šalaviejiė (LŠS išeivijoje šaulė).

LIETUVOS ŠAULIŲ ŽURNALAS

TRIMITAS

2019 m. Nr. 8 (1329)
Tiražas 2000

Išleidžiamas
paskutinę kiekvieno
mėnesio savaitę

ŠIAME NUMERYJE:

- 3 **LŠS KRONIKA.** LŠS 100-metis mieste tarp Nemuno ir Neries | VALDAS KILPYS
- 8 **BENDRYSTĖ.** Tarptautinė stovykla „Baltic Guard 2019“ | VALDAS KILPYS
- 11 **IŠBANDYMAI.** Žingsnis į bedugnę, arba kaip atsikratyti „žemės kirmino“ sindromo | VALDAS KILPYS
- 14 **VIENAS IŠ MŪŠŲ.** Žingsnis po žingsnio iki ketvirtos pakopos | DOVILĖ RUSTEIKIENĖ
- 15 **NUOMONĖ.** Propagandos keliai ir aplinkkeliai. | VALDAS KILPYS
- 19 **IŠŠŪKIAI.** „Ypatingas būrys“ – kai susiduria kariuomenės ir neįgaliųjų pasauliai, įrodoma, kad ginti Tėvynę gali kiekvienas | KAROLINA SAVICKYTĖ
- 23 **IŠKILMĖS.** Antano Smetonos kalba iš praeities | STASYS IGNATAVIČIUS
- 25 **ISTORIJA.** Ir Kaune kaip Čikagoj | BIRUTĖ MALAŠKEVIČIŪTĖ
- 28 **ASTRONOMIJA.** Kalendoriniai dangaus šviesulių stebėjimai senovės observatorijose | MARTYNAS JUOCEVIČIUS
- 34 **LAUKO VIRTUVĖ.** Bandelės su lašinukais | VYTARAS RADZEVIČIUS
- 36 **GALVOSŪKIS.** Protmūšis. Atsakykite į klausimus ir laimėkite prizą! | VYTARAS RADZEVIČIUS

Autorių dėmesiui – medžiagų kitam numeriui laukiame iki einamojo mėnesio 15 dienos imtinai!

SPAUDOS,
RADIJO IR
TELEVIZIJOS
RĖMIMO
FONDAS

Projektą „Kritinis protas ir / ar valstybė: pilietiško pasirinkimo svarba“ (straipsniai): „Žingsnis po žingsnio iki ketvirtos pakopos“, „Propagandos keliai ir aplinkkeliai“ remia Spaudos, radijo ir televizijos rėmimo fondas.

2019 m. skirta 5 500 eurų

Viršelio nuotraukoje – akimirka iš Baltijos kelio 30-ųjų metinių minėjimo Vilniuje.

Nuotraukos autorė – Karolina Savickytė.

Adresas: Laisvės al. 34, LT-44240 Kaunas, Lietuva.
el. p. redakcija@sauliusajunga.lt
facebook.com/trimitas.lt

Kasdienės naujienas apie Lietuvos šaulių sąjungą skaitykite oficialiame tinklalapyje www.sauliusajunga.lt

Leidėjas: Lietuvos šaulių sąjunga
www.sauliusajunga.lt
facebook.com/sauliusajunga.lt
Redakcijos nuomonė nebūtinai sutampa su autorių nuomone.

Rankraščiai negrąžinami ir nerecenzuojami.
Dėl spaudos broko kreiptis į spaustuvę.
Spausdino UAB „JUDEX SPAUDA“
Europos pr. 96C, LT-46351, Kaunas

Atstovai užsienyje: LŠS išeivijoje (JAV) J. R. Butkus
Toronto (Kanada) V. Pūtvio kuopos vadas V. Pečiulis

salomon FORCES

SURVIVAL
PATIKIMA IR PATIKRINTA

SALOMON produktus rasite:

T. Ševčenkos g. 18. Vilnius

www.survival.lt

+370 618 18000

OKUPACIJOS AUKOS

LŠS informacija

Rugpjūčio 21 dieną Vilniuje įvyko paskutinės Lietuvos okupacijos aukos, kario savanorio, parlamento gynėjo Artūro Sakalausko žūties metinių minėjimas. Prie paminklinio akmens susirinko gausus Karaliaus Mindaugo šaulių 10-osios rinktinės šaulių būrys, padėta gėlių, tylos minute pagerbtas žuvusiojo atminimas.

27 metų A. Sakalauskas 1991-ųjų sausį įstojo į Savanoriškąją krašto apsaugos tarnybą, aktyviai kovojo su sovietų agresija, budėjo Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo rūmuose, taip pat savanorių postuose Kaune, Sitkūnuose. 1991 metų rugpjūčio 19 dieną jis kartu su Alytaus rinktinės savanoriais vėl stojo ginti parlamento. 1991 metų rugpjūčio 21 dieną, žlungant pučui, sovietų armijos provokacijos metu Aukščiausiosios Tarybos-Atkuriamojo Seimo rūmų prieigose įvyko Lietuvos savanorių

susirėmimas su sovietų armijos specialiosios paskirties dalinio kariais. Jie automobiliu įsiveržė į karių savanorių saugomą teritoriją prie pirmojo posto A. Goštauto gatvėje. Pasipriešinimo metu A. Sakalauskas žuvo, dar du Alytaus rinktinės savanoriai buvo sužeisti.

A. Sakalauskas po mirties apdovanotas Vyčio Kryžiaus pirmojo laipsnio ordinu, Sausio 13-osios atminimo ir Lietuvos kariuomenės kūrėjų savanorių kūrėjo medaliais. ✕

ŠAULIAI DALYVAUJA KRAUJO DONORYSTĖS AKCIJOJE

LŠS informacija

Šauliai – aktyvūs ir savo žodžio visada besilaikantys žmonės. Ir tai – ne tuščias pasigyrimas.

Paprastas pavyzdys iš Šaulių – dalyvavimas rugpjūčio 21 dieną Nacionalinio kraujo centro (NKC) neatlygintinos kraujo donorystės turo per Lietuvą akcijoje. Itin lietingoje akcijoje. Nors praplyšęs dangus NKC darbuotojus išgėrė iš aikštės, kurioje planuotas renginys, o geri žmonės priglobė po stogu, šauliai, nors ir nežinodami pakitusios turo dalyvių dislokacijos vietos,

bičiulius labai greitai susirado ir prisijungė prie jų. Štai ką reiškia kariniai mokslai, kurių šauliai nemenkai ragauja, geranoriškumas ir noras būti naudingiems.

Šaulių sąjunga ir NKC glaudžiai bendradarbiauja ketvirti metai. Šauliai dosniai aukoja kraujo, visada atsiliepią į Kraujo centro pagalbos kreipinius bei ragina šaulišku pavyzdžiu sekti kitus šalies gyventojus. ✕

G9

LŠS informacija

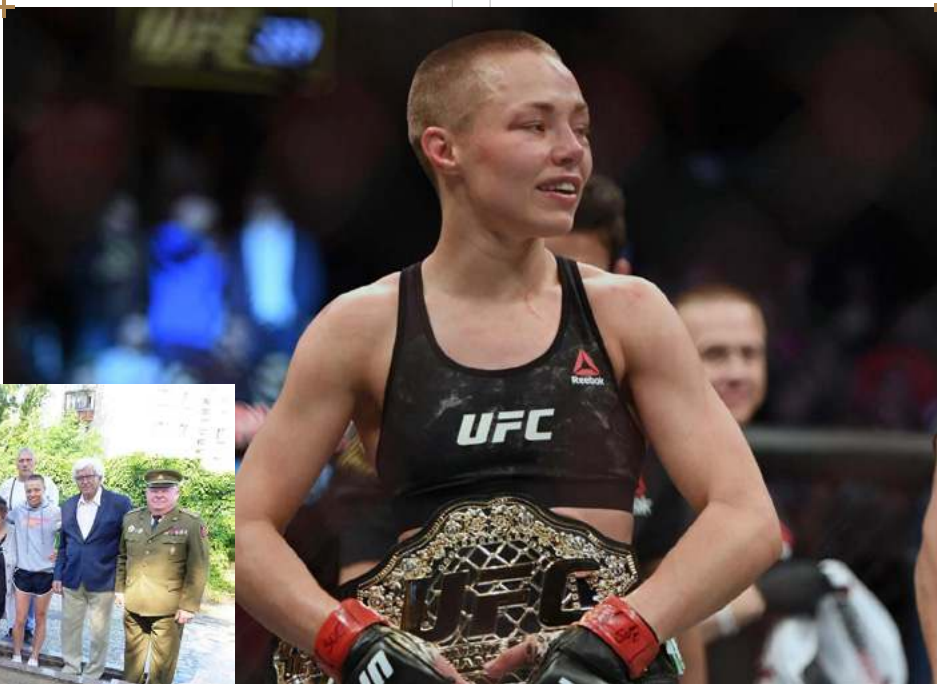
Lietuvos šaulių sąjungos štabo darbuotojai, linkėdami sėkmės naujame darbe, išlydėjo G9 skyriaus vedėją Gertantę Bartkutę. Lietuvos šaulių sąjungos vado pavaduotojas ats. mjr. Židrušas Šadauskis, dėkodamas už sąžiningą tarnybą kolektyvą paliekančiai Gertantei, įteikė III laipsnio Šaulių sąjungos pasižymėjimo ženklą „Už nuopelnus Šaulių sąjungai“ ir Lietuvos šaulių sąjungos 100-mečio monetą. x

ROŽĖ NAMAJŪNAS

LŠS informacija

Rugpjūčio 16 dieną Kauno Petrašiūnų kapinėse Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės šauliai pagerbė Lietuvos kariuomenės leitenanto Juozo Namajūno (1909–1968) ir jo artimųjų atminimą. Drauge su šauliais prie leitenanto kapo susirinko artimieji, tarp jų ir leitenanto provaikaitė, į Lietuvą iš JAV atvykusi pasaulio mišrių kovos menų čempionė Rožė Namajūnas [Rose Namajunas]. x

ŽOLINĖS

LŠS informacija

LŠS Suvalkijos šaulių 4-osios rinktinės Šakių 405-osios, Kudirkos Naumiesčio 410-osios kuopų šauliai, jaunieji šauliai, Žolinės atleidų dalyviai, svečiai, būriavosi prie pastato, kur prieš 100 metų buvo įkurti Šaulių namai. Rugpjūčio 15 dieną įvyko iškilminga atminimo lentos atidengimo ceremonija, kurioje dalyvavo LR Seimo narė Irena Haase, Šakių rajono savivaldybės meras Edgaras Pilypaitis, dvasininkai, Krašto apsaugos savanorių pajėgų Dariaus ir Girėno 2-osios rinktinės kariai savanoriai, Gelgaudiškio bendruomenės nariai ir kiti garbingi svečiai. Buvo atliktos salvės, padėtos gėlės prie buvusių Šaulių namų pastato ir prie paminklo tremtiniams. Idėjos įamžinti LŠS Gelgaudiškio šaulių istoriją sumanytojai ir įgyvendintojai – Antanas Andrijonas ir Antanas Bajerčius. x

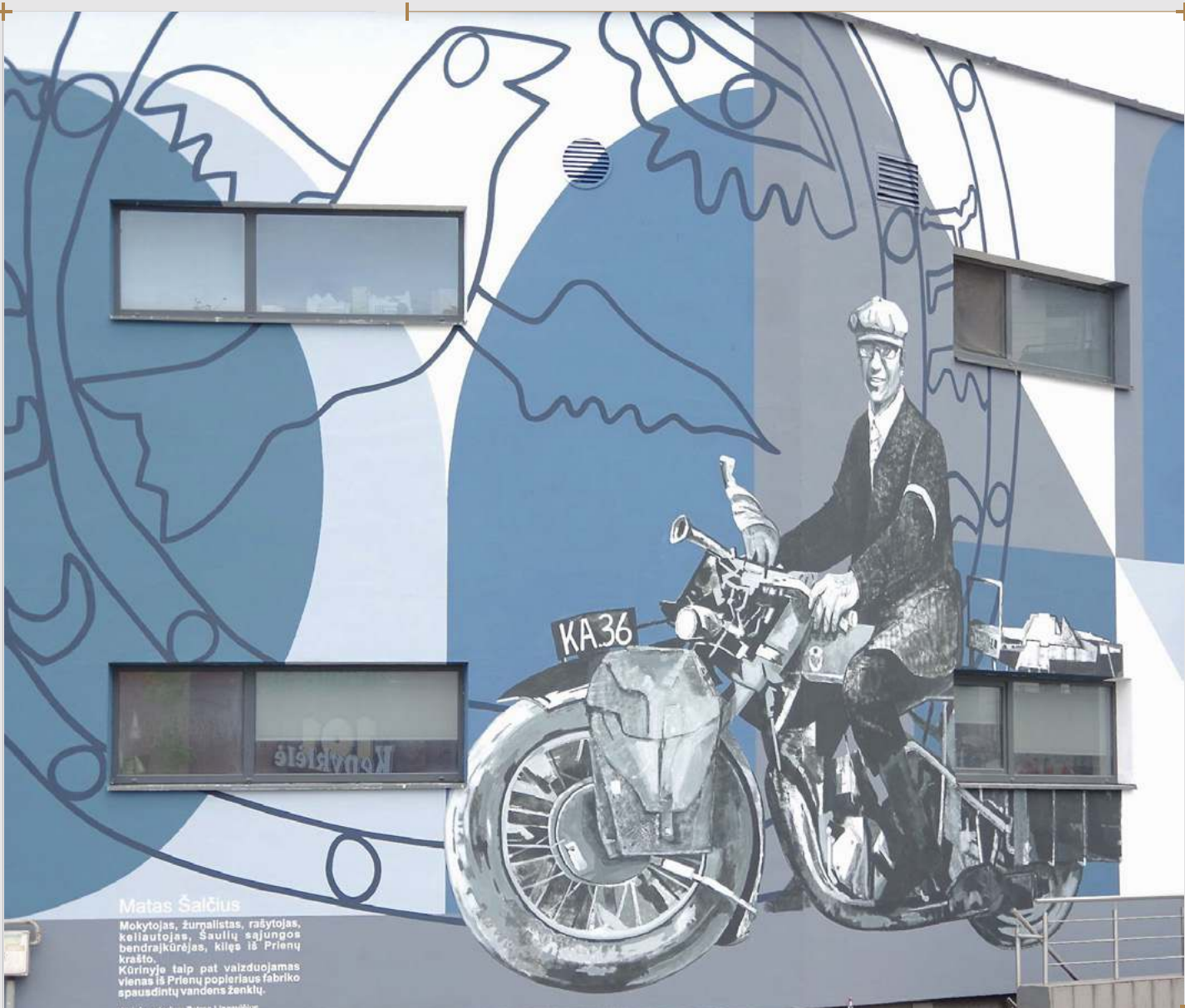

POLICIJA

LŠS informacija

Teritorija, kur šauliai padeda policijai „Ginti. Saugoti. Padėti“, plečiasi – bėgimo Švenčionių gatvėmis metu 4 šauliai iš Vilniaus ir 3 šauliai iš Švenčionių šaulių kuopos padėjo policijos pareigūnams užtikrinti bėgikams saugią trasą, reguliavo automobilių eismą. Šį mėnesį tai buvo antras kartas, kai Vilniaus šauliai padėjo Švenčionių rajono policijai, pirmą kartą įsitraukė ir vietinės kuopos šauliai – siekiama pradėti aktyvesnę šių šaulių ir policijos bendradarbiavimą. x

MATO ŠALČIAUS PAVEIKSLAS PRIENUOSE

LŠS informacija

Rugpjūčio 7 dieną Prienuose prie naujosios autobusų stoties ant gretimo pastato atidengtas didžiulis vieno iš šaulių sąjungos kūrėjo, keliautojo ir žurnalisto Mato Šalčiaus pano.

Milžiniško paveikslo pristatymo šventėje dalyvavo Prienų savivaldybės meras Alvydas Vaicekauskas, mero pavaduotoja Loreta Jakinevičienė, Prienų krašto muziejaus direktorė Lolita Batutienė, idėjos autoriai Jaunius ir Dovilė Mališauskai, paveikslo dailininkas ir idėjos įgyvendintojas Petras Lincevičius, Vytauto Didžiojo šaulių sąjungos 2-osios rinktinės vadas Vytautas Žymancius bei kiti.

Kūrinyje panaudota Mato Šalčiaus nuotrauka iš Lietuvos nacionalinės Martyno Mažvydo bibliotekos fondų.

Sveikinimo žodžius šventėje tarė ir Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės vadas ats. kap. Vytautas Žymancius. Jis padėkojo verslininkams ir savivaldybei už išskirtinį keliautojo, vieno iš Lietuvos šaulių sąjungos įkūrėjų M. Šalčiaus jamžinimą, o merui A. Vaicekauskui įteikė Lietuvos šaulių sąjungos 100-mečio proga išleistą medalį. x

KLAIPĖDOS MIESTO MERAS APDOVANOTAS ŠAULIŲ ŽVAIGŽDĖS MEDALIU

Tekstas ir nuotraukos Valdas Kilpys

Rugpjūčio 13 dieną pas Klaipėdos miesto merą Vytautą Grubliauską apsilankė šaulių atstovai: LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius, Vakarų (Jūros) šaulių 3-iosios rinktinės vadas ats. mjr. Rolandas Lukšas, LŠS Centro valdybos narys Juozas Janušaitis, LŠS Išeivijoje Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vadas Vytautas Jurevičius, Los Andželo J. Daumanto šaulių kuopos vadas Klemensas Petrus ir LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo narys Jonas Ivaškevičius.

Pokalbį su meru pradėjęs LŠS Išeivijoje šaulių kuopos vadas V. Jurevičius pabrėžė mero V. Grubliausko indėlį bendradarbiaujant ir įgyvendinant Išeivijos šaulių projektus jamžinant žymius Mažosios Lietuvos ir Klaipėdos krašto veikėjus, įprastinant Mažosios Lietuvos istoriją mūsų

valstybės istorijoje. Buvo atliktas didelis bendras darbas, kuris neliko neįvertintas LŠS Išeivijos vadovybės. V. Jurevičius perskaitė LŠS Išeivijoje vado Juliaus Rūtenio Butkaus įsakymą dėl apdovanojimo Klaipėdos miesto merą Vytautą Grubliauską Šaulių žvaigždės medaliu. Pasinaudojus proga, šiuo garbingu Išeivijos šaulių medaliu buvo apdovanotas ir Vakarų (Jūros) šaulių 3-iosios rinktinės vadas ats. mjr. Rolandas Lukšas. Po apdovanojimo ceremonijos šiltoje aplinkoje buvo kalbama apie artėjantį Klaipėdos krašto atvadimo 100-mečio jubiliejų. Išeivijos ir Lietuvos šauliai pritarė Klubo prezidento Stasio Ignatavičiaus minčiai, kad šauliai aktyviai prisidėjo prie šio istorinio įvykio, atgaunant Baltijos pajūrį, ir dabar, kai bus organizuojamas 100-mečio jubiliejus, neliks nuošalyje ir savo aktyvia veikla prisidės prie iškilnių organizavimo bei dalyvavimo šventės rengimo darbinėje grupėje, pasiūlė kelis edukacinius projektus. Tikimės, kad, artėjant jubiliejui, Klaipėdoje

iškils didingas monumentas, įprasminantis Klaipėdos krašto atgavimo sukaktį. Miesto meras patikino, kad šauliai bus kviečiami šiam kilniam darbui ir bus numatytos šaulių veiklos gairės. Atsisveikindamas Klaipėdos miesto meras V. Grubliauskas padovanojo kuopos vadui V. Jurevičiui Klaipėdos miesto vėliavą. x

1. Šauliai su Klaipėdos miesto meru aptaria artėjantį Klaipėdos krašto atvadavimo 100-mečį.
2. Šaulių atstovai prieš vizitą pas Klaipėdos miesto merą. Iš kairės: LŠS Išeivijoje Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vadas Vytautas Jurevičius, Vakarų (Jūros) šaulių 3-iosios rinktinės vadas ats. mjr. Rolandas Lukšas, LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo prezidentas Stasys Ignatavičius, LŠS Išeivijoje Gen. T. Daukanto jūrų šaulių kuopos vadas Vytautas Jurevičius, Los Andželo J. Daumanto šaulių kuopos vadas Klemensas Petrus ir LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo narys Jonas Ivaškevičius.

1.

2.

TARPTAUTINĖ STOVYKLA „BALTIC GUARD 2019“

Tekstas ir nuotraukos Valdas Kilpys

Kai Divizijos generolo Stasio Raštikio Lietuvos kariuomenės mokyklos rikiuotės aikštėje pradėjo plazdėti net šešių valstybių vėliavos, daugelis vietinių karių klausinėjo, iš kur tiek daug užsienio kursantų. Teko paaiškinti, kad netrukus prasidės LŠS organizuojama tarptautinė stovykla „Baltic Guard 2019“ ir būtent tiek šalių šiemet dalyvauja mūsų stovykloje.

DELEGACIJOS
Skaitlingiausia, kaip ir dera, buvo Lietuvos jaunųjų šaulių komanda. Net 50 iš įvairių rinktinių susirinkusių jaunųjų šaulių tapo tarptautinių būrių nariais. Antri pagal skaičių – Jungtinės Karalystės (JK) kadetai (40 žmonių). Taip pat atvyko po 20 jaunuolių iš Estijos giminingos *Kaitseliit* organizacijos ir Latvijos *Jaunsardze*, 10 iš Ukrainos sostinėje įsikūrusio gynybos koledžo ir 5 Generolo Povilo Plechavičiaus licėjaus kadetai.

Buvo suformuoti keturi tarptautiniai būriai, kurie kiekvieną dieną užsiiminėjo įvairiais dalykais. Būriai keitė savo dislokacijos vietas ir užsiiminėjo įvairiomis veiklomis: šaudymu, taktika, sportu ir vykdė kultūrinę programą. Taip stovyklautojai išvengė rutinos ir kiekviena diena jiems buvo naujų iššūkių ir atradimų metas.

Stovyklos dalyviams vadovavę Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos kariūnai džiaugėsi galėdami atlikti tarptautiškumo žyme paženklintą praktiką, mat būtent jie buvo pagrindiniais instruktoriais, ant kurių pečių krito atsakomybė už guvius stovyklautojus. Tačiau kariūnai neliko pamiršti: vos ne kas antras JK kadetas dėkojo specialiai sukurtoje socialinio tinklo grupėje būtent instruktoriams. Kadetas Joe Ashtonas rėžė nesikuklindamas: „Tai buvo fantastiškiausi mano sutikti instruktoriai gyvenime.“ Nei pridėsi, nei atimsi.

ŠAUDYMAS
G2 / G3 skyriaus metodininkas ir tradiciškai už šaudymo reikalus atsakingas Virgilijus Milišauskas pasakojo, kad jaunimui geriau sekėsi šaudyti „ilgais“ ginklais. Organizavome tris šaudymo rungtis. Jos

visos skirtingos, tačiau kažkuo ir panašios, nes reikėjo šaudyti iš statinių pozicijų, tik, tarkime, šaudant šautuvu vieną kartą tai reikėjo daryti be „optikos“, kitą – su ja.“ Pasak pašnekovo, daugiausia bėdų kilo šaudant pistoletu. „Kad nepataiko, negalima sakyti, tiesiog aiškiai matyti, kad „trumpo“ ginklo vaikai neturėję rankose“, – konstatavo šaudybos žinovas. Beje, JK kadetams šaudyti pistoletu uždrausta įstatymais, todėl jiems teko tenkintis tik dviem pratimais.

Nenuostabu, kad susumavus rezultatus visose rungtyse taikliausiu šauliu tapo estas Kauras Saaras. Pašnekintas jis sakė, kad šaudymo kultūrą propaguojančioje kaimyninėje šalyje jis esąs tarp gerųjų vidutinių, tačiau čia, matyt, jam arba pasisekė, arba šaudytojai „šiaip sau“. Antras buvo lietuvis, o trečias – dalyvis iš Ukrainos.

VEIKLŲ ĮVAIROVĖ
Stovyklos dalyviai po rytinės mankštos ir pusryčių nenuobodžiaudavo. Kiekvienas būrys vykdavo į savo pratybų vietas ir užsiėmė karine, sportine ar kultūrine veikla. Buvo šaudoma Viešojo saugumo tarnybos šaudykloje Karmėlavoje, o taktikos pratybos vyko Rokų poligone. Tačiau bene didžiausio šaulių ir kadetų susižavėjimo sulaukė nuotykių parkas netoli Lampėdžių ežero.

Puikioje vietoje įsikūrusiame parke buvo galima įveikti bent kelias įvairaus sunkumo trasas, kurios driekėsi aukštai medžiuose nukabinėtomis virvėmis. „Juodąją“ įveikė tik keletas kadetų.

Dar planuojant kultūrinę stovyklautojų programą būta dvejonų dėl IX forto muziejaus lankymo. Nenuostabu, nes ten parodomos skaudžios Antrojo pasaulio karo Lietuvos netektys, tad džiugiu šio muziejaus tikrai nepavadinsi. Tačiau sprendimas buvo teisingas: prieš išvykimą JK delegacijos vadovas kpt. Barry Jacksonas, dėkodamas stovyklos komendantui ats. mjr. Židrūnui Šadauskiui už puikiai organizuotą stovyklą, pabrėžė būtent šio muziejaus padarytą įspūdį. „Nuostabus sprendimas, – sakė jis, – mūsų vaikai pamatė ne tik gražias, atraktivas istorijos detales, bet ir tai, kad karas, priešprieša ne visada yra panaši į karinio orkestro žygiavimą.“

Vakare sukarintų organizacijų merginoms bei vaikinams taip pat neteko nuobodžiauti. Kas vakarą vyko įdomios sportinės rungtys, kultūrinė programa. Vienos tokios programos metu Latvijos delegacijos instruktorius Jūris Tomašiūnas net padainavo lietuviškai ir sukėlė jaunųjų šaulių ovacijas. >

1. Visi būriai buvo suformuoti iš įvairių šalių atstovų.
2. Italijos atstovai juokavo, kad mainydamiesi antsiuvais tapo tiesiog NATO kariais.
3. Šauliai kadetams demonstravo savo turimą ginkluotę.
4. Šaudymo rezultatų vertinimas.
5. Taikiniai iš tiesų buvo labai komplikuoti ir daugeliui neįprasti.
6. Pistoletas „Walther“ laukia savojo šaudytojo.

GARBŪS UŽSIENIO SVEČIAI

Jų nestigo. Nebe pirmą kartą Lietuvoje viešintis Lenkijos gynybos ministerijos Sukarintų organizacijų biuro vadovas Voldemaras Zubekas dalyvavo stovyklos atidarymo ceremonijoje, o vėliau aptarė bendradarbiavimo gaires su LŠS vado pavaduotoju ats. mjr. Ž. Šadauskiu. Svečias į mūsų šalį atvyko kartu su Lenkijos sukarintos organizacijos „Strzelec“ („Šaulys“) jaunimo atstovais, kurie stovykloje pasižymėjo puikia disciplina ir susiklausymu.

Dalyvavusieji stovykloje visą laiką greta matė ir du legendinio Italijos kariuomenės junginio „Alpini“ atstovus. Šie kalnietiškomis skrybėlėmis su plunksnomis pasidabinę kariai atvyko į Lietuvą savo akimis pamatyti tarptautinės „Baltic Guard“ stovyklos veiklos ir užmegzti draugystės. Kaip sakė ats. mjr. Roberto Viani, juos nustebino stovykloje vyraujanti darna ir organizuotumas. „Vykdami Lietuvon nelabai įsivaizdavome, kur atsirasime, tačiau jūsų organizacijos istorija, daromi darbai ir pati stovykla mums padarė įspūdį“, – atviravo italas.

Jo vadovaujama Šiaurės Italijoje įsikūrusi nacionalinė Italijos kadetų asociacija yra tik dešimt metų gyvuojanti organizacija, kuri kol kas semiasi patirties ir nori tapti visus jaunus žmones šalyje vienijančiu junginiu.

Karinio Ivano Bohuno vardu pavadinto licejaus Kijeve atstovė Natalja Utsinik, su kolege lydėjusios kadetus, džiaugėsi galimybe paviešėti Lietuvoje. „Jei atvirai, tikėjomės gerokai sunkesnės ir sudėtingesnės stovyklos programos, buvome pasirengę gyventi palapinėse, tad šį kartą išvyka panašėja į atostogas. Kadetai labai džiaugiasi galėdami pabendrauti su bendraamžiais iš kitų šalių, semiasi patirties“, – šypsojosi kariškė.

„KITOKIE“ BRITAI

Nuo pirmųjų stovyklos valandų jų buvo neįmanoma nepastebėti: garsios komandos, europiečio akiai neįprasta žygiavimo maniera ir, galiausiai, imponantiški JK kariuomenės karininkai, nepaleidžiantys iš rankos specialią lazdu (angl. *swagger stick* arba *pace stick*).

Ką kalbėti apie Airijos atstovų kariuomenėje virš berečių styrančius „bumbulus“, kurie įvairiomis spalvomis traukia akį. Bandymas detaliai išsiaiškinti kiekvieno kadeto diržo spalvos reikšmę baigėsi nesėkme – tiesiog kiekvienas kadetas susijusęs to dalinio, kuriame planuoja tarnauti, diržu. O jų – begalė. Kaip ir kokardų.

Neformaliame pokalbyje pasiteiravome kpt. J. Barry, kodėl kadetams draudžiama net į rankas imti pistoletus, juolab jais šaudyti. Sutikite, tai keista, ypač žinant, kad savo šalyje jaunimui be problemų leidžiama treniuotis su koviniais šoviniais šaudančiais pusautomatais šautuvais. Pasak pašnekovo, draudimo pradžia, ko gero, sietina su įvykiais Šiaurės Airijoje, kai vyko net ginkluotos kovos tarp airių katalikų ir britų. „Trumpas“ ginklas lengvai paslepiamas, todėl JK vyriausybė nutarė visiškai juos uždrausti civilinėje apyvarčioje. Taip šis draudimas „migravo“ ir į kadetų veiklą reglamentuojančius įstatymus. x

1. Vienas iš italų legendinio „Alpini“ junginio nario skiriamųjų bruožų – išpuoselėti ūsai.
2. Ats. mjr. Ž. Šadauskis ir ats. mjr. R. Viani.
- 3.
4. Britų atstovų dovanos atminčiai.
5. Antsiuvų įvairovė.

ŽINGSNIS Į BEDUGNĘ, ARBA KAIP ATSIKRATYTI „ŽEMĖS KIRMINO“ SINDROMO

Tekstas ir nuotraukos Valdas Kilpys

Pociūnų aerodromas – jau įprasta šauliams vieta. Kai rugpjūčio pradžioje jo teritorijoje pasirodė pirmieji uniformuoti šauliai, niekas nenustebo. „Su šiais problemų nebus“, – lyg tarp kitko tarstelėjo Padangių gatvėje įsikūrusio Kauno parašiutininkų klubo vadovas Kęstutis Milišauskas. Mat ne pirmas kartas, kai dangaus mėlynės pašaukti šauliai susirenka šokti parašutu.

AR VERTA?

Tą patį savaitgalį Mažeikių aeroklubo aerodrome vyko panašus šauliškas susibūrimas. Kelios dešimtys šaulių iš Žemaitijos šaulių (Telšių apskr.) 8-osios rinktinės taip pat rengėsi savo pirmiesiems išbandymams padangėse. Pociūnų aerodrome – dar dvidešimt šaulių iš Alytaus ir Kauno apylinkių. Kas juos verčia lipti į lėktuvą ir, nėra ko čia slėpti, patirti nemenką baimės jausmą?

Teiravomės bent kelių pasiryžėlių: konkretaus atsakymo taip ir nesulaukėme. Tiesą pasakius, gal jo net nėra? Gal svarbiausia tiesiog pajusti tai, ko neįmanoma patirti ropinėjant žeme? Gal svarbu išsivaduoti iš tos smaugiančios rutinos? O gal tiesiog pasaulyje yra žmonių, kurie mėgsta tam tikrą avantiūrizmą ir daro tai, kas, žvelgiant protingu žvilgsniu, yra gerokai kvaila, nesaugu ir neduoda jokios naudos?

Nesulaukus aiškaus atsakymo, neliko nieko kito, kaip tik dar kartą rengtis šuoliui ir patirti vėjo švilpesį ausyse. Dėl aiškumo.

„SPARNAS“ IR KUPOLAS

Žemaitijoje šauliai iš lėktuvo šoko su parašutu, o tas daiktas, kurį naudojo Pociūnų pasiryžėliai, veikia vadinamas „sparnu“. Kupolo formos parašutas yra grynoji klasika: it didžiulis skėtis jis stabdo žemyn besileidžiantį žmogų ir šis nusileidžia ten, kur nupučia vėjas. Jo >

Kas juos verčia lipti į lėktuvą ir, nėra ko čia slėpti, patirti nemenką baimės jausmą?

1. Padangių nugairintais veidais šalia ištikimojo „AN-2“.

valdymas apsiriboja tik tuo, kad įmanoma pasisukti prieš vėją [tai svarbu prieš pasiekiant kojomis žemę].

Parašiutas „sparnas“ yra gerokai komplikuočiau įrenginys: kitaip nei apskritas parašiutas, jis ne tik leidžiasi žemyn, bet ir sklendžia į priekį, todėl jį galima puikiai valdyti ir nusileisti norimoje vietoje. Būtent šio tipo parašiutus naudoja Kauno parašiutininkų klubas.

Pasak šaulius instruktavusio patyrusio parašiutininko, „sparnas“ yra daugiau galimybių parašiutininkui teikiantis

parašiutas, tačiau tuo pat metu jis yra ir pavojingesnis. Pirmu atveju lėktuvo pilotas parašiutininkus išmeta taip, kad, paskaičiavus vėjo stiprumą, jie būtų nunešti į aerodromo vidurį, o antru atveju nesusiorientavus vietovėje galima nusileisti ir už kelių kilometrų, anapus Nemuno. Patyrę šuolininkai juokaudami pasakojo, kad tokius vietiniai gyventojai parplukdo valtėmis. Kad automobiliu pasiimtum nelaimėlių, jei netoliese nėra tilto, tenka įveikti net 80 km kelią.

STRY-Y-YKTI!

Savarankiškam šuoliui parašiotu reikia visos dienos. Tik tie, kurie it kokie instruktorius sterblėje įsitaisę kengūriukai, šoka drauge su profesionalu, šuolį įveikia per valandą. Šauliams teko išklausti gana netrumpą teorinį kursą, ką ir kaip daryti atsitikus ekstremaliai situacijai, pakaboti parištiems vykdant visus veiksmus praktiškai ir tiesiog „prisirpti“ šuoliui.

Ką gi, parašiutai ant nugaros, tolumoje jau burzgia nenumarinamas orlaivis „An-2“. Sulipame vidun. Šypsena po truputį dingsta. Kol pasiekiamas 1200 km aukštis,

užtrunka gal 10 minučių, tad pakanka laiko gyvenimui apmąstyti. Pirmasis atsivėrusios bedugnės link žengia Tadas Venskūnas, kuris vėliau atviravo, kad šokti pirmam buvo nemenkas iššūkis. Baimė daro savo, nieko nuostabaus.

Kairioji koja atsispiria nuo lėktuvo ir drimbi žemyn. Jei manęs paklaustų, ką labiausiai vertinu šokdamas parašiotu, nedvejodamas atsakyčiau, kad tas 3–4 sekundes, kai jis skleidžiasi virš galvos. Laikas sustoja, kūnas dreba skrodamas erdvę ir tuomet viskas nutyla. Tu – ore. Po parašiotu. Po „sparno“ apžiūros [ar

stačiakampis, ar nesuplyšęs, ar visos „stropos“ vietoje] lieka tik technika – tampa valdymo rankenas ir dailiai sklendi aerodromo centro link stebėdamas aukštmatį. Dabar svarbiausia – laiku sustabdyti parašiotą sklendimą, kad nesivožtum žemėn dideliu greičiu. Neįgudusiam šuolininkui tai nėra paprasta, mat iššokus iš kilometro aukščio žemės pojūtis kiek išsikreipia ir pradeda rodytis, kad abi valdymo rankenas reikia traukti greičiau, nei dera [3–5 m nuo žemės].

Minkštas bumbtelėjimas. Žemė.

1. Neramus laukimas.
2. Dvimotoris „L-410“ kyla kiek aukščiau ir skirtas tiems, kurie šoka iš 3000–4000 m aukščio.
3. Rusijoje pagaminti „AN-2“ yra vadinami „darbiniais arkliukais“.
4. Šypseną išspausti darosi vis sunkiau.
5. Šokdamas su „sparnu“ be aukštimačio neapsieisi.
6. „Liuks“ ir tuo viskas pasakyta.

SU ATSARGINIU PARAŠIUTU PER...

„Atsarginis parašiutas yra jūsų gelbėtojas. Jis jūsų „minkštąją“ saugo visuomet, todėl dabar būtent *jo pagalba* būsite pakrikštyti“, – reikalo esmę aiškina klubo vadovas ir liepia pasilenkti tiems, kurie atliko savo pirmąjį gyvenime šuolį.

Aidi juokas, kam kliūva stipriau, kam tik simboliškai, bet faktas paprastas – tu jau ne žemės kirminas. Įveikė save, nes padarei žingsnį į bedugnę... x

5 ŽINGSNIS PO ŽINGSNIO IKI KETVIRTOS PAKOPOS

TĖVYNĖ – TARSI ANTRA MAMA VISĄ SAVE – TĖVYNĖS LABUI. PRADŽIA – JAUNŲJŲ ŠAULIŲ VEIKLOJE

Tekstas Dovilė Rusteikienė
Nuotraukos iš asmeninio archyvo

Taigi 2015 metų rugsėjo 24 dieną atėjau į pirmąją jaunųjų šaulių treniruotę ir likau čia. Eina ketvirti metai. Prisimenu, kai važiauvau į pirmąją stovyklą, buvo nejauku, šiek tiek jaudinausi, bet tuo metu į stovyklą važiavo daug kuopos šaulių, su kuriais jau buvau susipažinęs, bendravau visus metus Kaišiadorių kuopoje.

Pakopa po pakopos jaunieji šauliai tobulina savo įgūdžius ir siekia tikslų Lietuvos šaulių sąjungoje. Pirmą, antrą, trečią ir, galiausiai, paskutinę – ketvirtąją pakopą. Šiame ketvirtąjame jaunųjų šaulių ugdymo pakopos ženkliu pretendavo įgyti 83 jaunieji šauliai, tačiau tik 64 pavyko jį gauti ir „papuošti“ šaulio uniformą. Pasibaigus vasaros stovyklų jauniesiems šauliams maratonui, kalbamės su Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės jaunuoju šauliu Mindaugu Nanartoniū, kuris tik prieš kelias dienas grįžo iš ketvirtos pakopos jaunųjų šaulių stovyklos, ne tik gavęs tai liudijantį ženklą, bet instruktorių buvo išrinktas geriausiu jaunuoju šauliu, kuris puikiai atliko kelias užduotis ir parodė savo žinias, įgytas Šaulių sąjungoje per ketverius metus.

KOMPIUTERIS IŠKEISTAS Į NAKVYNĘ MIŠKE

„Buvau 11 metų, daug laiko praleisdavau prie kompiuterio, mamai tai nelabai patiko, ji norėjo, kad užsiimčiau aktyvesne veikla, todėl, sužinojusi apie Šaulių sąjungą, paskatino mane prisijungti prie jaunųjų šaulių. Taigi 2015 metų rugsėjo 24 dieną atėjau į pirmąją jaunųjų šaulių treniruotę ir likau čia. Eina ketvirti metai. Prisimenu, kai važiauvau į pirmąją stovyklą, buvo nejauku, šiek tiek jaudinausi, bet tuo metu į stovyklą važiavo daug kuopos šaulių, su kuriais jau buvau susipažinęs, bendravau visus metus Kaišiadorių kuopoje. Be to, pamenu, kad būrio vadė stovykloje buvo labai draugiška, iš jos sulaukėme daug palaikymo ir gavome daug naudingų patarimų. Taip po truputį įsitraukiau į šaulišką veiklą. Pirmus metus dar mėginau neatitolti nuo kompiuterinių žaidimų, tačiau, bėgant laikui, šaulišką veiklą ėmė viršyti – vis būdavo įdomiau išeiti į mišką, dalyvauti žygyje ar pabūti su draugais.“

PAKOPA PO PAKOPOS

Jaunasis šaulys pasakoja, kad įveikus pirmąją pakopą džiaugsmo netrūko. Dažniausiai jaunuoliai dalyvauja stovyklose, kad pasiektų savo tikslus – kasmet nusipelnę bent po vieną pakopos ženklą. „Po pirmos pakopos buvo antra, trečia ir šiame – paskutinė, ketvirtąją pakopą. Džiaugiuosi, kad įveikiau visų keturių pakopų kursą. Žinoma, ženkliukas yra ženkliukas, bet per ketverius metus supratau, kad nebūtinai pakopinėse stovyklose geriausiai parodomi turimi įgūdžiai, bet, kad įveiksiu ketvirtos pakopos mokymus, buvau daugiau ar mažiau įsitikinęs, nes savo vadų dėka per ketverius metus sukaupiau nemažą žinių bagažą.“

VIENAS UŽ VISUS IR VISI UŽ VIENĄ

Mindaugas, puikiai pademonstravęs savo įgūdžius, tapo geriausiu stovyklos jaunuoju šauliu, tačiau labai to nesureikšmina, nes, pasak jaunuolio, visada stengėsi ne kiek dėl savęs, kiek dėl viso būrio. „Vis dėlto nuo mūsų visų priklausė, kaip gerai įvykdysime paskirtas užduotis. Atvirai sakant, viso kurso metu net nekilo minčių, kad tapsiu geriausiu kurso jaunuoju šauliu, visą laiką mąstčiau, kad yra geresnių už mane, ir labai tikėjausi, netgi nujauchiau, kad jie taps kurso geriausiais – džiaugiuosi už juos.“ Paklaustas, kaip manoma, kodėl instruktoriai pastebėjo būtent jį, jaunasis šaulys atskleidė kelis aspektus. „Tikriausiai instruktoriai atkreipė dėmesį į tai, kad sunkiose situacijose, kai paskirtas būrio vedlys susidurdavo su sunkumais ir kildavo bėdų orientavimosi dalyje, kai pradėdavome klaidžioti, aš ėmiausi iniciatyvos ir perėmiau vadovavimą – būrį nuvedžiau iki reikiamų punktų. Ir šiaip, visos stovyklos metu buvau ramus, nesivėliau į ginčus su instruktoriais ar kitais šauliais. Į stovyklą atvykau su rimtais ketinimais, atvažiauvau kažko naujo išmokti, kad galėčiau perduoti žinias kitiems stovyklų ar kuopos pratybų metu.“

SVARBIAUSIAS IŠŠŪKIS SAU – NENUVILT

Treniruotė metu reikia įveikti nemažai užduočių, kurias pareikalauja ir žinojimo, ir fizinio pasirengimo. Pasak Mindaugo, sunkiausia ne apčiuopiami dalykai, nuovargis ar nutrintos kojos, o jaučiamas atsakomybės jausmas, siekis nenuvilti savo būrio. „Pirmaisiais metais, žinoma, buvo sunku atlaikyti fizinę krūvį, bet pripratau ir didesnių sunkumų nepatirdavau. Stovyklų metu viskas labai paprasta, kai tau pasako, o tu darai, bet kai turi nuvesti visą būrį į reikiamą vietą, turi užimti vadovaujančiojo poziciją ir, jeigu kažkas blogai nutiks arba kažko nenumatysi, ant tavęs kris visa atsakomybė. Žinoma, buvo sunku susidoroti ir su fiziniais dalykais, miego trūkumu, ar, pavyzdžiui, kelių kilometrų nešti sužeistuosius. Tai tapo nemenka užduotimi, kuri pareikalavo nemažai energijos, bet dažniausiai stengdavau save motyvuoti, kad viskas, jau nedaug liko, tuoj kirsime mokomojo pulko teritoriją ir viskas, o kol kas reikia pakentėti.“

KAI PRISIJAUKINI TOPOGRAFIJĄ

Iš daugybės mokomųjų dalykų Mindaugas išskiria topografiją. „Galiu šiek tiek pasigirti, – šypsosi jaunuolis, – laimėti du 1 vietos medaliai jaunųjų šaulių žaidynėse, topografijos rungtyje. Topografija – gana sunkus dalykas, pirmaisiais savo metais Lietuvos šaulių sąjungoje jos labai neapkenčiau, bet su laiku pradėjo patikti. Tikriausiai pagrindinis faktorius yra tas, kad mokantis topografijos – neišvengiamai pasivaikšiojimai miške. Labai mėgstu stovyklauti, eiti į žygius, o kai išmanai topografiją – atviri visi keliai ir miško brūzgynai ar pelkės. Kaip tik prieš kelias savaites su keliais draugais įveikėme apie 110 kilometrų pėsčiomis, o ant nugaros nešėmės 20 kilogramų sveriančias kuprines. Žygio metu aplankėme nemažai partizanų amžinojo poilsio vietų, pagerbėme jų atminimą. Tokiose žygiuose tikrai tenka panaudoti nemažai žinių, įgytų Šaulių sąjungoje.“

1.

3.

TOLESNIS ŽINGSNIS – TARNYBA TĖVYNĖS LABUI

„Stengiuosi būti aktyvus organizacijos narys, dalyvauti ne tik mokymuose, pratybose ar žygiuose, bet ir įvairiuose minėjimuose, konkursuose, tokiuose kaip partizanų dainų konkursas, kuris vyksta rudenį. Mano artimiausi draugai yra šauliai. Artimiausi žmonės žino, kad esu jaunasis šaulys, kad ateityje tikrai tapsiu šauliu ir, jeigu pasiseks, sveikata leis, savo ateitį sieisiu su Lietuvos kariuomene. Turiu draugų, kurie galbūt norėtų prisijungti prie Šaulių sąjungos, tačiau šiuo metu neturi galimybių dėl mokslų ar kitų užsiėmimų, bet pasiūnekame, kad, atėjus laikui, jie žada tapti kariais savanoriais arba savanoriškai atlikti nuolatine privalomąją karo tarnybą. Nuo mūsų priklauso Tėvynės ateitis, todėl turime ją rūpintis. Tėvynė – tarsi antra mama, kurioje gimstame, užaugame, todėl ateityje noriu atiduoti visą save jos labui.“ x

2.

- 1. Už puikų pasirodymą IV pakopos stovykloje ne tik specialus ženkliukas, bet ir LŠS dovana.
- 2. Žygis po Lietuvą – 110 km ir 20 kg kuprine ant pečių.
- 3. Mindaugas su draugais šauliais pagerbia partizanų atminimą.

PROPAGANDOS KELIAI IR APLINKKELIAI

Tekstas ir nuotraukos Valdas Kilpys

Vincas Kudirka yra pasakęs, kad „geriau už teisybę laimėti priešą negu su melu – draugą“. Šie didžiojo Lietuvos patrioto žodžiai itin tinkami kalbant apie propagandos kelius ir klystkelius. Tačiau reikia nepamesti iš galvos pagrindinės minties: kad suprastum šiuos žodžius, privalai kuo nors tikėti.

Priešas nuo draugo atskiriamas tada, kai turi vertybes, kuriomis tiki. Jos niekuomet neleis melo pavadinti „dar viena nuomone“, o niekšas visuomet bus įvardytas niekšu. Drąsiai ir atvirai.

PROPAGANDOS PRADŽIAMOKSLIS
Pirminiais propagandos atsiradimo etapais ji nebuvo traktuojama kaip yda. Tik vėliau, įsigalėjus totalitariniams režimams, suvokti jos keliams pavojai. Pirmoji propagandininkė buvo... katalikų bažnyčia, kurios tikslas buvo didinti tikinčiųjų skaičių ir sleisti Gerąją Naujieną. Tuomet dar niekas nė nenumanė, kad šis žodis taps vos ne keiksmu.

Etimologiškai propagānda [lot. *propago* – skleidžiu, platinu] reiškia įvairių filosofinių, tikėjimo ir t. t. teorijų, idėjų skleidimą, siekiant jomis ugdyti, veikti žmonių pažinimą, nuotaikas, skatinti tam tikrus, nebūtinai blogus, veiksmus. Dėl aiškumo pateiksime tik kelis pagrindinius šiuolaikinės propagandos požymius:

1. „etikečių“ klajavimas: viešojoje erdvėje egzistuoja ypač negatyvią reikšmę turintys žodžiai, kuriuos galima pavartoti kalbant apie visai kitus dalykus. Tarkime, imi ir pavadini Gediminaičių stulpus fašistiniu simboliu, o laisvės kovotojus – banditais;
2. „juoda arba balta“: vyrauja tik vienvpusiška informacija, t. y. mąstyti čia nelabai pageidautina. Už jus tai jau padarė propagandininkai;
3. emocijų svarba: būtina sukelti kuo didesnę emociją, kad išnyktų faktologija ir gebėjimas mąstyti savo galva. Tinka viskas – baimė keliančios katastrofos, kenčiantys vaikai, seksualumas ir t. t.;

4. „abejonės sėkla“: ją būtina pasėti galvoje. Užumina, manipuliavimas faktais ar tiesiog melas gali likti ilgam ir graužti iš vidaus. Mūsų atveju tai pirmiausia suabejojimas savo valstybės prasme.

Pasistengus ir talentingai derinant išvardytus požymius galima pasiekti neblogų rezultatų. Savaimė suprantama, tam reikalingi ir materialūs ištekliai, kad būtų galima prieiti prie viešosios erdvės.

DVASINĖ PILIEČIŲ MIRTIS
Kiekviena valstybė, organizacija pirmiausia yra bendruomenė, kurią vienija bendros vertybės, istorija. Jei anksčiau konvenciniai karai buvo pagrindinė valstybių nykimo priežastis, dabar viskas gerokai sudėtingiau.

Siekdami bet kokios bendruomenės, organizacijos nestabilumo pirmiausia piktavaliai dėmesį kreipia ne į išorinius (užpuolimas, gal net karas), o vidinius veiksnius. Valstybė pasiduoda tuomet, kai piliečiai nebetiki jos prasme, ištakomis, paskirtimi ir tikslu. Dingsta bendras istorinis pasakojimas, prapuola ateities vizija ir valstybės pilietis dviasiškai numiršta. Apatija užvaldo jo protą ir širdį. Dauguma piliečių pradeda mąstyti, kad tėvų ir senelių sukurta valstybė yra tik istorinė klaida.

Kad tai pasiektum, pirmiausia reikia ištrinti visavertės valstybės supratimą. Sąmonėje įskiepyti ne konkrečius teiginius, o bereikšmes abstraktybes. Smulkūs niekšeliai visuomet bijo konkretybių, jiems patinka slapstyti už visuotinių, bet nieko nereiškiančių teiginių, sąvokų, sampratų. Arba, jei kalbėtume apie organizaciją, jiems būtina įnešti kuo daugiau sumaišties: kelti emocijas, nesilaikyti nustatytų procedūrų, jaukti struktūrą.

KIEKVIENA NUOMONĖ VERTINGA?
Kai susiduriama su labai aiškiai įrodomais istorijos klostojimo atvejais, dažniausiai griebiamasi „turiu kitokią nuomonę“ taktikos. Tarsi „kitokia nuomonė“ [o iš tiesų melas] turi

tokią pat teisę būti skelbiama kaip ir tiesa. Ši situacija naikina bet kokias valstybei būtinas vertybines nuostatas, objektyvias skirtis, gėrio ir blogio supratimą. Nebelieka nieko, tik „nuomonių įvairovė“.

Visų teikiami istoriniai vertinimai tampa vienodai diskutuotini, ateities vizijos ir geopolitinė orientacija yra vienodai svarbi žvelgiant į visas pasaulio puses, o kas, kam ir ką darė „vardan Tos“, lyg ir nesvarbu. Juk visi „dirbom Lietuvai“.

Abstrakti laisvė ir lygybė yra labai patogios sąvokos, nes po jomis galima „pakišti“ tai, ką nori. Ten telpa niekšai, kolaborantai, bet lygiai taip pat ten dera tikrieji laisvės kovotojai, žmonės, kurie padėjo galvas už tai, kad šiandien skaitytumėte šias eilutes tokiam žurnale. Mylėma, garbinama, bet jau gerokai nuvalkiota „įvairovė“ turi prasmę tik tada, kai nėra „mišrainė“, kur viskas vienodai svarbu. Kompozitorius Giedrius Kuprevičius savo socialinio tinklo paskyroje visai neseniai šį fenomeną apibendrė šitaip: „įvairovės vardan galima domėtis ir niekuo.“

ISTORIJS KLASTOJIMO MATRICA
Pabandykime aiškiai ir net grafiškai išsiaiškinti melo kelią „tiesos“ link. Kokiu būdu manipuluojama mūsų protais? Kaip jau minėta, pirmiausia svarbu sukurti „nuomonių įvairovę“, kur visos, pabrėžiamo dar kartą, visos nuomonės yra vienodai svarbios ir diskutuotinos.

Toliau eina tų „nuomonių“ pritempimas prie mokslo, dažniausiai, istorijos. Nuomonė perkvalifikuojama į mokslinę hipotezę. Neilgai trukus hipotezė įtvirtinama biurokratiškai, t. y. išleidžiami potvarkiai, aplinkraščiai ar kiti poįstatyminiai aktai, kad geriau su ja, ta hipoteze, nesiginčyti. O ir šiaip, jei tema pavojinga, geriau patylėti.

Galiausiai iš piršto laužta nuomonė pasiekia aukščiausią savo lygmenį ir tampa neginčijama tiesa, kurią aprobavo didžiausi autoritetai. Su tuo ginčytis kaip ir nebeišeina, nes... tai tiesa ir tiek. Ir neklauskite kodėl.

Siekdami bet kokios bendruomenės, organizacijos nestabilumo pirmiausia piktavaliai dėmesį kreipia ne į išorinius (užpuolimas, gal net karas), o vidinius veiksnius. Valstybė pasiduoda tuomet, kai piliečiai nebetiki jos prasme, ištakomis, paskirtimi ir tikslu.

DRĄSA BŪTI LAISVAM
Ką mes, šauliai, padarome, kad kažkas būtų kitaip? Ar nesame situacijoje, kuri yra labai dviprasmiška? Nesinori manyti, kad, it maži vaikiukai, papuolėme į piktavalių manipuliacijos pinkles, bet faktas lieka faktas: dialogui puoselėti, laisvei, atsakomybei reikia drąsos. Bet dar labiau reikia aiškaus suvokimo, kad esame organizacija, kuri turi aiškią struktūrą. Statutą ir yra ginkluota. Tai dešimteriopai didesnė atsakomybė. O savo atsakomybės suvokimas ir yra tikroji Laisvė.

Nuskambės keistai, bet šioje vietoje nuoširdžiai linkiu dar kartą paskaityti anksčiau pateiktus keturis propagandą apibūrinančius punktus ir kiekvienam asmeniškai pergaltoti „ar nepasimoviau?“ ✕

1. Kad įveiktum tamsą, tiesiog reikia daugiau šviesos. Ir nesislapstyti.
2. Su trispalve, bet... slepiamu veidu?

Tegul
žydi
laisvė
ginti

„Ypatingas būrys“
trečiadieniais
21.30 val.

„YPATINGAS BŪRYS“ –

KAI SUSIDURIA KARIUOMENĖS IR NEĮGALIŲJŲ
PASAULIAI, ĮRODOMA, KAD GINTI TĖVYNĘ
GALI KIEKVIENAS

7

Tekstas ir nuotraukos Karolina Savickytė

Kai susitikome su „Ypatingu būriu“, nuo jų įsiliejimo į kariuomenę buvo praėjusi vos savaitė, bet jau tada kupini įspūdžių projekto dalyviai turėjo ką papasakoti. Nuo rugpjūčio 28 dienos per LRT televiziją startuojantis projektas „Ypatingas būrys“ parodys, kaip neįgalieji sportininkai, parolimpiečiai, mokosi ginti Tėvynę.

Visą mėnesį keturiolika projekto dalyvių gyvena kariuomenės ritmu. Didžiosios kunigaikštienės Birutės ulonų batalione keliasi šeštą rytą, velkasi uniformą, daro mankštą, pusryčiauja, su kitais kariais kelia vėliavą ir gieda himną, o tada ateina užduočių įvykimo ir įrodymo laikas, kad neįgalieji yra tokia pati visuomenės dalis. LRT generalinės direktorės pavaduotojas Gytis Oganauskas sako, kad Lietuvoje 250 tūkst. su įvairia negalia gyvenantys žmonės yra matomi dviem aspektais: arba yra pasakojama apie jų problemas, arba į tai

žiūrima per tokio dramatinio liūdesio akinius. Norėjęs tą požiūrį pakeisti. Iš tiesų žmonės su negalia nėra dažni televizijos laidų dalyviai, nors jie gyvena gyvenimą – kažkas keliauja į darbą, kažkas sportuoja, planuoja atostogas ir lankosi renginiuose. Jis tiki, kad šis projektas ir jame dalyvaujantys valingi ir ryžtingi žmonės parodys, jog „tam tikros susiklosčiusios gyvenimo aplinkybės nėra kažkoks nuosprendis, tu turi prie jų prisitaikyti ir gyventi toliau, mylėti gyvenimą ir kaskart įveikti save“.

Projekte, anot G. Oganausko, susiduria du visiškai skirtingi pasauliai. Kariuomenė, kurioje svarbų vaidmenį užima sveiko kūno kultas, atrodo, prieinama tik patiems stipriausiems ir ištvermingiausiems, o žmonės su negalia yra stereotipiškai įsivaizduojami užsidarę tarp keturių sienų, nieko neveikiantys ir uždaryti savo negalios rėmuose. „Kai šie du pasauliai susiduria, pamatome, kad žmogaus ribos ir galimybės yra begalinės. Tie žmonės parodo, kad dažnai net tie, kuriuos laikome „sveikais“, ne visada ryžtasi, peržengia savo galimybių ribą“, – sako LRT generalinės direktorės pavaduotojas.

TAI PIRMAS TOKIO POBŪDŽIO PROJEKTAS PASAULYJE

Lietuvos parolimpinio komiteto prezidentas ir naujai pristatyto „Parateam“ ženklo iniciatorius Mindaugas Bilius džiaugiasi, kad bendradarbiavimas su Lietuvos kariuomene buvo žmogiškas ir nuoširdus. „Teko bendrauti su kitų valstybių parolimpinių komitetų prezidentais ir sportininkais. Pasakius, kad mūsų neįgalieji sportininkai

Vienas pagrindinių tikslų – kad sportininkai parodytų, jog visi žmonės yra lygūs, visi esame pasiruošę ginti Tėvynę ir tai skatina patriotiškumo jausmą“, – teigia M. Bilius.

mokosi ginti Tėvynę, dirba kartu su Lietuvos kariuomene, jie buvo nustebę. Pasirodo, tai pirmasis toks projektas pasaulyje, kai neįgalieji sportininkai bendradarbiauja su kariuomene. Vienas pagrindinių tikslų – kad sportininkai parodytų, jog visi žmonės yra lygūs, visi esame pasiruošę ginti Tėvynę ir tai skatina patriotiškumo jausmą“, – teigia M. Bilius.

Pristatyta „Parateam Lietuva“ iniciatyva stengiamasi sumažinti diskriminaciją neįgalųjų atžvilgiu ir kviešti aktyviau jungtis į bendruomenę bei didinti fizinį aktyvumą. Iš 250 tūkst. negalią turinčių žmonių mažiau nei vienas procentas sportuoja, užsienio šalyse šis skaičius siekia 4–5 proc.

VALIA IR RYŽTAS DAŽNAI SVARBESNI UŽ FIZINIUS DUOMENIS

Krašto apsaugos viceministras Giedrimas Jeglinskas teigia, kad kariuomenei yra malonu būti čia ir dalyvauti. „Kariuomenė yra aktyvi visuomenės dalis, netgi tam tikras šalies veidrodis. Mes turime bendradarbiauti, kad visos socialinės grupės suprastų, ką daro kariuomenė, kaip ji tai daro ir kokia jos rutina.“ Taip laužomas ir stereotipas apie kariuomenės uždaramą – ji yra atvira ir gali priimti žmones, kurie galbūt turi kitokius fizinius standartus. Taip, anot viceministro, kariuomenė ir visa visuomenė tampa geresnė. Galbūt atsirastų tokių, kurie pasakytų: „Kokie gi jie kariai, kai nevaldo kojų ar rankų?“ G. Jeglinskas pabrėžia, kad jų rodoma valia, komandinis darbas ir lyderystė yra svarbesnė.

„Yra nusistovėjusi stigma, kad kariuomenė yra vien kinetine jėga pagrįsta organizacija – karyba nebėra tai. Yra kur kas didesnis spektras grėsmių, įgūdžių, kurių reikia kariuomenei, – informacinės operacijos, propaganda ir kita“, – sako jis.

PIRMAJĄ SAVAITĘ ĮVEIKUSIŲ DALYVIŲ VEIDE – NE NUOVARGIS, O ŠYPSENOS

Vienas iš projekto dalyvių – parolimpietis, Europos ieties metimo čempionas bei rutulio stūmimo prizininkas Andrius Skuja pasakoja, kad jau anksčiau norėjo išbandyti, ką reiškia atstovauti Lietuvos kariuomenei, todėl pasitaikius tokiai progai nė nesudvejojo. „Per savaitę teko gauti labai daug informacijos – tiek apie paramedikų darbą, ryšius, susipažinome su ginklais – kaip juos išardyti, šaudėme su G36 automatais, susipažinome su „Glock 17“, važiuojome šarvuočiais, labai didelį įspūdį padarė nusileidimas su lynais nuo 35 metrų aukščio“, – įspūdziais dalijasi parolimpietis.

Pristatant projektą buvo planuojama parodyti ir būrio komandiškumą įveikiant kelis Generolo Jono Žemaičio Lietuvos karo akademijos kieme esančio kliūčių ruožo elementus – perlpti dviejų metrų aukščio sieną ir prašliaužti po spygliuotos vielos tinklu. Dalyviai prieš jį jautėsi ramiai. „Šis kliūčių ruožas nėra toks baisus, nes mes perėjome Ulonų taką Alytuje, todėl čia nėra nieko, ko nebūtume matę“, – pasakojo A. Skuja. ➤

- 1. Projekto dalyvės Aušrinė Packevičiūtė ir Raimėda Bučinskytė.
- 2. Projekto dalyvis, parolimpietis Andrius Skuja.
- 3. Dalis „Ypatingo būrio“ prieš kliūčių ruožo startą LKA kieme.
- 4. Kiekvienas iš 14 projekto dalyvių yra pasiruošęs štai tokiu „Ypatingo būrio“ antsiuvu.

KLIŪČIŲ RUOŽAS ĮVEIKIAMAS NET SU VEŽIMĖLIU

Tarp būrio vyrų išsiskiria dvi dailiosios lyties atstovės – sporto universitete dirbanti Aušrinė Packevičiūtė ir parolimpietė, kulkinio šaudymo čempionė Raimeda Bučinskytė. Parolimpinio komiteto prezidento pakviesta Raimeda Bučinskytė pasiūlė kartu dalyvauti ir draugei, praėjus pirmajam savaitės sportininkės tikina – įspūdžiai „kosminiai“.

Nieko bendro su kariuomene anksčiau neturėjusios draugės sako, kad buvo įdomu viskas. „Kariuomenė yra toks šiek tiek uždaras ratas, kaip kas yra daroma. Bent jau man neteko tokios informacijos susirinkti. O čia mes viską matome iš vidaus, tą tikrąją virtuvę: ir ginkluotę, ir šarvuotus ir treniruotes.“ Merginos juokavo, kad važiuodamos šarvuotais suprato, kam reikalingi šalmų – galvą čia tikrai reikia saugoti.

Paklaustas, ką joms reiškia užsivilkti uniformą, projekto „Ypatingas būrys“ dalyvės pasakojo, kad jausmas geras ir net sudrausminantis. „Kai reikėdavo apsirengti paprastais drabužiais, net keistai jausdavaisi. Ir ne visus atpažįsti – žmonės pasikeičia ir atrodo visai kitokie. Uniforma įpareigoja ir jaustis, ir elgtis kitaip, ne bet kaip“, – teigė Raimeda ir Aušrinė.

SVARBIAUSIA, TIKĖJIMAS KOMANDA

Kai kurie dalykai, tokie kaip vėliavos kėlimas ar himno giedojimas, buvo bendri su batalione esančiais kariais, bet užduotys ir mokymai ypatingam būriui rengiami atskirai.

Perėjusi parodomąjį kliūčių ruožą LKA kieme, Raimeda tvirtino, kad čia, palyginus su Ulonų taku, buvo labai lengva „Kai Ulonų take pamačiau stačią sieną, pasakiau sau, kad viskas, tikrai neįmanoma, nepadarysime, gal leidžiame vaikštančius kolegas. Bet ta komandinė dvasia... Mūsų vyriokai pasakė – arba einame visi arba neina niekas.“

Aušrinė paantrino – nepaliko nė vieno, neatlikusio užduoties, visada sugalvodavo, kaip ją įveikti. „Praėjome kaip komanda, pavieniui to padarę nebūtume.“

Sportininkės teigė, kad bendro pasitikėjimo visada turėjo, bet čia tekdavo susidurti su užduotimis, kurių prieš tai niekada neteko daryti, pavyzdžiui, šliaužti. Kildavo klausimų, ar galiu, išdrįsiu, bet eidavo visi ir sėkmingai įveikdavo.

„Ten nėra laiko skraidyti ir svajoti – toks tempas, kad ryte prabudęs jauti, jog miego trūksta, bet negalvoji apie miegą, o rikiuoji darbus, nes laikas yra labai limituotas“, – apie gyvenimą batalione pasakoja parolimpietė R. Bučinskytė. x

1. Projekto dalyviai sklandžiai įveikia pirmąją parodomąją kliūčių ruožo dalį – persikelia per 2 metrų aukščio sienelę.
2. Spygliuotų vielų taką paskutinis įveikia skyriaus vadas. Jau ruožą įveikę dalyviai tiesia jam pagalbos ranką.

ANTANO SMETONOS KALBA IŠ PRAEITIES

8

Tekstas Gediminas Jankus, Stasys Ignatavičius
Nuotraukos Jonas Ivaškevičius

Rugpjūčio 10 dieną Istorinėje Prezidentūroje Kaune Vytauto Didžiojo šaulių 2-osios rinktinės ir LŠS V. Putvinskio-Pūtvio klubo iniciatyva buvo organizuota pirmojo LŠS Garbės šaulio, Respublikos Prezidento Antano Smetonos 145-ųjų gimimo metinių teatralizuota sveikinimo ceremonija. Respublikos

Prezidentas padėkojo susirinkusiems ir šauliams, kuriuos pasveikino su organizacijos 100-mečio jubiliejumi (kalbos tekstas – Gedimino Jankaus). Sakyčiau, kad tai – A. Smetonos laiškas šauliams iš praeities. Po sveikinimo ceremonijos prie A. Smetonos paminklo buvo padėta gėlių, sugiedota „Tautiška giesmė“, susirinkusieji buvo pavaišinti šaulių pagaminta „smetoniška“ koše, Prezidentūros kiemelyje skambėjo šaulių atliekama retro muzika ir patriotinės dainos.

PREZIDENTO KALBA IŠ PRAEITIES:

Mieli broliai ir sesės šauliai, džiaugiuosi matydamas jus taip džiugiai susirinkusius, šventiškus ir pasidabinusius šauliškomis uniformomis. Jūs, garbingi Šaulių sąjungos nariai, atvykote manęs pasveikinti gimimo dienos proga. Simboliškas tai žygis, dėkoju jums, juk Šaulių sąjunga buvo pirmoji organizacija, kuri skelbė ir vykdė Tautos vienybę ir visų mūsų tikslai ir darbai sutapo – juk jie galiausiai skirtini Tėvynės laisvei. Tačiau ir jūs, brangūs broliai ir sesės, šiandien nusipelnote pagarbos ir sveikinimų – juk sulaukėte ypatingo jubiliejaus – šimtmečio sukaktuvių. Kas įsidėmėtina – Šaulių sąjungos aukščiausias tikslas buvo ir yra nepriklausoma Lietuva, kas aukso raidėmis išsiuvinėta Šaulių sąjungos vėliavoje. Šauliai visada buvo ir dabar yra dideli talkininkai mūsų ginklo galiai. Ir ne tik. Būtent jūs, jauni pasižadėję, o vėliau prisiekę tarnauti didesnei savo tautos galiai ir gerovei, buvote ištikimi duotai priesaikai ir negailėjote savo gyvybių, gindami Tėvynės laisvę. Būtent jūs aukojotės, narsiai kovodami su gausesniu priešu, okupantu bolševiku, būtent jūs ir jūsų artimieji, kaip ir tūkstančiai nekaltųjų gentainių, buvo žudomi ir tremiami.

Būtent jūs kartu su kitais didvyriais parodėte, kad Tautos laisvė galiausiai ginklu ir narsa apsaugoma. Šauliai visada buvo aktingiausi kariuomenės talkininkai, o kariškam tautos auklėjimui jie ypač daug lėmė ir lemia. Šaulių sąjungos įkūrėjo Vlodo Putvinskio-Pūtvio mintis, kad šauliai savo geru pavyzdžiu turi auklėti jaunąją kartą taip, kad laikytų garbe būti kariais, kad didžiuotųsi ginklu, nukreiptu į Lietuvos laisvės priešus, ypač svarbi mūsų dienoms.

Šauliai juk turi būti geriausi, rinktiniai žmonės. Sąjunga skirta Tėvynės labui ir jos naudai, taigi ne bet kas jai tinka ir ne bet kas priimamas. Juk ne vien kariškas auklėjimas, ne vien savo krašto (talkoje su kariuomene) gynimas nuo laukųjų priešų, bet ir jo saugojimas nuo vidųjų priešų, ardančių rimtį, skleidžiančių pramanus apie mūsų istoriją ir laisvės kovas. Jūs, kariškai, tvarkydamiesi noriai ir sutelktai dirbate kultūrinį darbą. Tai labai svarbu. Taip ugdomas tautiškas atsparumas.

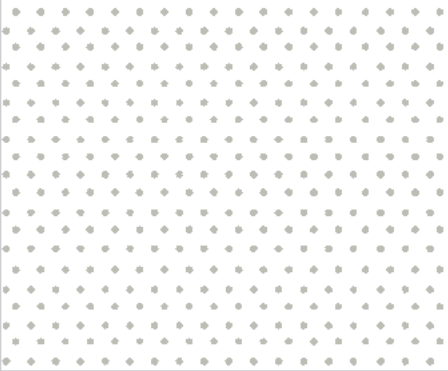
Taigi matome plačią šaulio uždavinių eilę, iš kurios svarbiausias – būti talka kariuomenei, krašto apsaugai. Brangūs broliai ir sesės, sveikinu jus su garbingu, aktyvia veikla, narsa ir aukomis paženklintu šimtmečiu. Esu tikras, kad šiandien, būdami tokie sutvirtėję, savo darbus skirsite Tėvynės laisvei ir krašto žmonių gerovei. Žiūrėkite, kad naujas tautos istorijos lapas būtų turiningas ir brangus Lietuvos garbei. ŠAULIAI BUDI!!!x

1.

2.

1-2. Akimirkos iš šventės Kaune, senojoje prezidentūroje.

9

„IR KAUNE KAIP ČIKAGOJ“,

ARBA PIRMOJI AUTOMOBILIŲ VAGYSTĖ LIETUVOJE

1.

Tekstas Birutė Malaškevičiūtė

Tai nutiko 1932 metų liepos pradžioje Kaune. Šis įvykis buvo įrašytas į šalies kriminalinę istoriją, nes Lietuvoje pirmą kartą buvo pavogtas automobilis, ir ne vienas, o du iš eilės. Vagysčių metu buvo nušautas policininkas. Laikraščiai mirgėte mirgėjo antraštelėmis „Amerikoniškas plėšimas Kaune.“

Mėgino pavogti 2 automobilius. Nušovė policininką ir pabėgo“, „Ir Kaune kaip Čikagoj“, „Pirmoji čikagiško banditizmo Lietuvoje auka – policijos tarnautojas“. Žurnalas „Policija“ tuomet rašė: „Liepos mėnesio pirmosiomis dienomis (2–3 ir 5–6 d. naktį) Kaune įvyko du ligi šiol Lietuvoje negirdėti automobilių pagrobimai, kokių pasitaiko tik užsienių didmiesčiuose, o mums jie žinomi tik iš laikraščių ir tenka matyti kino filmuose.“

1. Policininkas Stasys Novikas buvo nužudytas, kai bandė sulaikyti automobilių vagis.

Nuotrauka iš „Policija“, 1932, Nr. 15, p. 263.

Tik apsukus
mašiną keleivis
išsitraukė revolverį
ir grasindamas
vairuotojui liepė
sustoti ir išlipti iš
mašinos.

1. Jonas Petras Tananas – pirmasis
automobilių vagis Lietuvoje.

2. Veronika Zaranskaitė-Žilienė –
Jono Petro Tanano bendrininkė.

Nuotraukos iš „Policija“. 1932, Nr. 20, p. 358.

3. Automobilių vagystė tapo žmogžudyste –
plėšikas Jonas Petras Tananas nušovė
policininką Stasį Noviką.

Nuotrauka iš „Policija“. 1932, Nr. 14, p. 244.

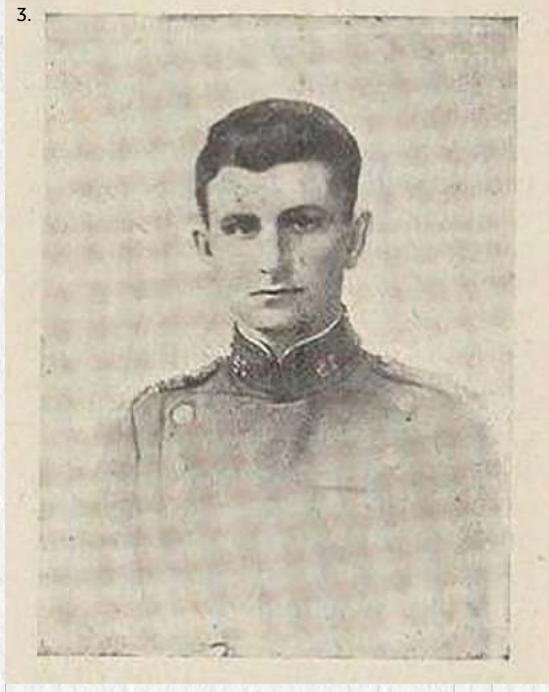
„LIETUVOJ ATSIRADO
AUTOMOBILIŲ VAGYS“

Tokia antrašte buvo išspausdintas straipsniukas viename iš respublikinių dienraščių. Jame pasakojama istorija, kaip Lietuvoje, Kaune, pirmą kartą buvo pavogtas automobilis. Įvyko tai 1932 metų liepos 2 dieną 23 val. 20 min., kai jauna pora priėjo prie taksi automobilio, stovinčio Seimo ir Vilniaus gatvių sankryžoje. Suderėjus, kad už 5 litus nuveš iki „Maisto“ fabriko, sėdo į taksi. Atvažiavus į vietą, įvyko naujas sandoris: jauni žmonės nutarė dar pasivažinėti ir už kiekvieną valandą kelio sutiko mokėti po 15 litų. Vairuotojas Juozas Andronavičius, pravažiavęs Garliavą, pastebėjo, kad automobilyje greitai baigsis benzinas, todėl keleiviams pasiūlė grįžti atgalios, šie sutiko. Tik apsukus mašiną keleivis išsitraukė revolverį ir grasindamas vairuotojui liepė sustoti ir išlipti iš mašinos. Pakeleivė nedelsdama patikrino vairuotojo kelnų kišenės, ar šis neturi ginklo. Tada pratęsė „reviziją“ ir švarko kišenėse: pasisavino 25 litus ir dalį dokumentų. Paskui buvo pareikalauta papasakoti apie automobilio bėgių perjungimo subtilybes. Vairuotojas pasodintas greta plėšikės keleivio vietoje, o ginkluotasis jaunuolis sėdo prie vairo ir daugiau kaip 60 km per valandą greičiu (tuomet tai buvo labai didelis greitis – aut. past.) nurūko Garliavos link. Pervąžiavę miestą sustojo

ir išlaipino vairuotoją (šiam paprašius grąžinti dokumentus – atidavė), kurį apie 3 val. nakties pakeleivingas sunkvežimis pavėžėjo iki Kauno. Čia pirmoje prieš įvažiuojant į miestą degalinėje sužinojo, kad atvažiavę taksi vyras ir moteris pylėsi benzino už 15 litų. Vairuotojas apie įvykį nedelsdamas pranešė policijai, o ši paskelbė plėšikų ir mašinos paiešką. Mašina netrukus buvo aptikta kelkraštyje ant kelio, vedusio Jonavos link, apvirtusi ant stogo. Nors mašinoje rasta kraujo, daugiau jokių plėšikų pėdsakų nebuvo. Automobilis itin nenukentėjo – neišbyrėjo nė vienas langas, tik vienas užpakalinis ratas nulėkė nežinia kur...

ANTROJI VAGYSTĖ

Po pirmosios vagystės kriminalinė policija pradėjo tyrimą. Tačiau niekas netikėjo, kad netrukus visa tai pasikartos. Liepos 5 dieną, apie 22 val., prie netoli Kauno Soboro stovinčio taksi priėjo jaunas vyras ir paprašė nuvežti prie vieno Kareivių plento namo. Kaip ir pirmą kartą, už kelią buvo suderėta 5 litai. Pakeliui buvo stabtelėta, į taksi įsėdo jauna moteris. Netrukus keleivis vėl paprašė sustoti, tuomet nukreipė revolverį į vairuotoją ir įsakė išlipti. Jo paties kelnų diržų surišo rankas, liepė gultis automobilio gale ant grindų ir, jei kas nors pamatytų mašiną, kad nekiltų papildomų klausimų, uždengė vairuotoją jo paties paltu. Prieš tai vagis išsiaiškino, kad automobilyje yra nedaug benzino,

tad plėšiko vairuojamas taksi pasuko į degalinę. Įsipylęs 40 litrų degalų vagis nė nesirengė už juos mokėti: sumušė pardavėją ir dar pagrasino ginklu. Tada pasuko Ukmergės plento link, juo riedant taksi automobiliui nukrito užpakalinis kairysis ratas. Plėšikas itin nenusiminė, juk ant automobilio grindų gulėjo tikrasis vairuotojas, kuriam liepė taisyti mašiną. Vykstant remonto darbams pro šalį, baigęs pamainą, namoėjo policininkas Stasys Novikas. Sustojo ir pasiteiravo, kas nutiko. Vairuotojas pasakė, kad yra užpultas ir paprašė pagalbos. Tai girdėjo ir vagis – nedelsdamas į pareigūną nukreipė ginklą, liepė iškelti rankas, o savo bendrininkei įsakė jį nuginkluoti. Tačiau policininkas nė nemanė kelti rankų į viršų – jis griebėsi pistoleto, tačiau nespėjo. Vagis nedelsdamas paleido šūvį, pareigūnas sukiubo. Šūvis buvo mirtinas ir policininkas S. Novikas žuvo vietoje. Išgirdęs triukšmą nedelsdamas iš namų atbėgo taip pat ką tik darbą baigęs policininkas ir ėmė vytis piktadarius. Tačiau šie atsišaudydami sugebėjo pasislėpti tamsoje.

KAS GI BUVO TAS PIRMASIS
LIETUVOJE AUTOMOBILIŲ VAGIS?

Plėšiko tapatybės nustatymas turbūt būtų trukęs ilgiau, tačiau po susišaudymo netikėtai ir greitai teko pasišalinti iš įvykio vietas, – antrame automobilyje paliko savo pasą ir

kitus dokumentus. Iš jų paaiškėjo, kad vagištis buvo Jonas Petras Tananas, gimęs 1909 metais Naumiestyje, Šakių apskrityje. Pastaruoju metu gyveno Kaune su motina, kuri turėjo nedidelę krautuvėlę. Ir nors buvo vos 23 metų, jau ne kartą teistas už vagystes. Beje, pastarąjį kartą buvo nuteistas 10 metų bausme sunkiųjų darbų kalėjime. Tačiau po 3 metų paskelbus įvairias amnestijas 1931 metais paleistas. Įsidarbino „Paramos“ kepykloje jaunesniuoju kepėju, uždirbdavo per mėnesį nuo 170 iki 200 litų. Todėl daryta prielaida, kad ne ekonominių sumetimų buvo vedamas nusikalsti, apie tai spaudoje rašyta: „Kas privertė jį plėšikauti? Turimi daviniai rodo, kad greičiausiai jo polinkis nusikalsti ir atitinkama dvasios struktūra. Ekonominiai sunkumai negalėjo pastūmėti, nes jo gyvenimas nebuvo vargingas. Jis, gyvendamas prie motinos, buvo beveik visa kuo aprūpintas. Jo praeitis taip pat tamsi. Nusikalsti pradėjo jau nuo 1924 metų. Išsyk padarė kelias vagystes, paskum net plėšimą. Buvo nuteistas 10 metų kalėti, bet vėliau buvo amnestuotas. Šiuo metu turi dar vieną nebaigtą bylą už vogimą. Buvo apvogęs visą eilę savo giminių.“ Reikėtų pridurti, kad giminaičiai jam dėl vagysčių pretenzijų nereiškė, turbūt motina atlygindavo žalą. Revolverį buvo pavogęs iš vieno bendradarbio kepykloje, kur J. P. Tananą apibūdino kaip tylų, darbštų, tik kiek nervingą darbuotoją, ir niekas nė neįtarė apie jo praeitį. Liepos 2 dieną jis gavo 4

dienas atostogų ir pradėjo automobilių vagystes. Policija paskelbė nusikaltėlio paiešką ir pareiškė, kad pranešusiems vertingų žinių, kurios padės sugauti niekdarį, skirs 1000 litų premiją. Pirmiausia buvo nustatyta jo bendrininkės tapatybė. Paaiškėjo, kad tai Veronika Zaranskaitė-Žilienė, garsi Kauno prostitutė triukšmadarė, ne vieną kartą pabuvusi policijoje už tvarkos pažeidimus. Ji sulaikyta liepos 6-osios vakare, kai grįžo į savo butą persirengti, pailsėti ir mieste apsiuostinėti naujienų dėl padarytų nusikaltimų. J. P. Tanano gaudynės truko ilgiau. Pradžioje policijos laimikiu tapo jo švarkas su kepykloje nušvilpta bandele ir iš kažkur tokiu pat būdu gautu dešrigaliu. Vėliau ieškomasis nusiuntė policijai laišką, už kurį patys policininkai turėjo susimokėti 30 centų. Laiške parašė, kad tegul jo neieškotų, nes vis tiek neras, o gyvas jis tikrai nepasiduos. Buvo kalbų, kad jis ketina bėgti į Lenkiją, bet viskas paaiškėjo liepos 9 dieną. Po įvairiausių sekimų ir pranešimų galiausiai J. P. Tananas buvo surastas. Įvyko susišaudymas, kurio metu nusikaltėlis suprato, kad niekaip neištrūks, nukreipė ginklą sau į galvą ir šovė (į ligoninę buvo atvežtas dar leisgyvis, tačiau vakarop mirė). Tokia buvo policijos susišaudymo versija. Tačiau netrukus pradėjo sklisti gandai ir svarstymai, kad J. P. Tananas specialiai iš arti buvo nušautas pareigūnų imituojant savižudybę. Taip jam buvo keršijama už kolegos nužudymą. Mat jam žuvus žmona ir mažametė dukra liko be pragyvenimo lėšų. Šios kalbos turėjo pagrindo. Mat vagies būta dešiniarankio, o kulka į galvą paleista kairiame smilkinyje. Dėl to net kilo aršus ginčas tarp medikų ir policijos, tačiau galiausiai medikai nusileido pareigūnų iškeltai versijai.

Įtariamąjo kišenėse buvo rasti viso labo 5 centai ir laikraščio iškarpa, kurioje buvo rašoma apie jį ir įdėta nuotrauka. Tuomet spauda konstatavo: „Tanano avantiūra kol kas nėra aiški: kodėl apiplėšė vieną šoferį, kodėl buvo pasičiuopęs kitą? Su automobiliu Lietuvoj nepabėgsi. Greičiausia jis ką nors norėjo netikėtai užpulti, atvažiavęs automobiliu, apiplėšti ir pabėgti užrubežin. O gal tiesiog padaryti Čikagos plėšiko pavyzdžiu lietuvišką kaponijądą ir „pagarsėti“: taip sakant mirti triukšmingai ir „patekti kriminalistų istorijon“, kurion ramiau būdu patenka tik dideli kriminalistai. Krim. Polic. Virš. P. Budrevičius sakė, kad jis turėjo kriminalinių palinkimų ir todėl ko nors ypatinga ieškoti netenka.“ Kai kurie kalbėjo apie tai, kad plėšikas tiesiog jautė silpnybę automobiliams, net vairuotojų kursus buvo baigęs, o supratęs, kad niekada nesugebės įsigyti savo automobilio, ryžosi tokiai kvailystei.x

10

Tekstas Martynas Juocevičius,
Lietuvos etnokosmologijos muziejus

KALENDORINIAI DANGAUS ŠVIESULIŲ STEBĖJIMAI SENOVĖS OBSERVATORIJOSE.

PALEOASTRONOMINIS METODAS

1.

Rugsėjo 23 dieną 10 val. 50 min. Lietuvos laiku (07 val. 50 min. Grinvičo laiku) sulauksime Šiaurės pusrutulyje gamtinio rudens pradžią ženklinančio astronominio įvykio – ekvinokcijos, dažniau vadinamos lygiadieniu – momento, kai dienos ir nakties ilgumas, galima sakyti, visoje planetoje išsilygina, ir mūsų gyvenamoje pasaulio dalyje tamsusis paros metas kasdien darosi vis ilgesnis už šviesųjį.

Nuo žilos senovės laikas matuojamas periodiškai pasikartojančiais astronominiais reiškiniais. Dienos ir nakties kaita, Saulės ir žvaigždžių teka bei laida, Mėnulio pavidalo transformacijos reguliavo pirmųjų žmogaus gyvenimą. Mokslininkai teigia, kad jau akmens amžiuje buvo pastebėta, jog šviesulių judėjimas dangaus skliautu nėra chaotiškas, o pokyčiai gamtoje vyksta nenutrūkstamu kartotės ritmu. Gali būti, kad šis atradimas kolektyvinėje *Homo sapiens* sąmonėje ilgainiui įgavo archetipinį būties cikliškumo vaizdinį, išreiškiamą fundamentaliu amžinojo sugrįžimo į laiko pradžią, nuolatinio kosminio atsinaujinimo, nenutrūkstamo gimties ir mirties rato mitiniu naratyvu.

Laiko pojūtis, tikriausiai, yra vienas pirmųjų mąstančio žmogaus požymių, o poreikis perprasti gamtinius ritmus – viena būtiniausių išlikimo sąlygų. Tyrimai rodo, kad archajinių kalendorinių sistemų pagrindas – fenologinių reiškinų ciklai, sutampantys su dangaus kūnų, pirmiausia, Saulės padėčių virš horizonto bei Mėnulio fazių sekos dėsningumais. Ko gero, tolimųjų mūsų protėvių santykis su

dangumi iš pradžių buvo labai praktiškas: ankstyvojoje medžiotojų ir gamtos gėrybių rankiotų kultūroje laikas buvo skirstomas gana trumpomis atkarpomis – nuo vieno Saulės patekėjimo iki kito, t. y. paromis, taip pat savaitėmis ar mėnesiais – nuo vienos Mėnulio fazės iki kitos.

Tyrinėtojų prielaidas patvirtina archeologiniai radiniai, pavyzdžiui, Mėnulio pavidalo virsmus vaizduojantys paleolito laikotarpio, maždaug 25–30 tūkstančių metų senumo, rėžiniai kaulo plokštelėse – ankstyviausi žmonijos istorijoje kalendoriai. Kiek vėliau – naujajame akmens amžiuje, apie 10 000 metais pr. Kr., kai ėmė rasti žemdirbystę ir gyvulininkystę – prireikė žinoti ilgesnius laiko tarpsnius, suderinti juos su konkrečių ūkio darbų ir gamtos reiškinų trukme, tarkime, kada sėti ir pjauti, kada gyvulius į laukus išginti ir parginti, kiek laiko maistą taupyti ir t. t. O didesnius laiko tarpus nepatogu skaičiuoti paromis, todėl buvo perprastas, į kalendorines sistemas suprojektuotas ir praktinėms reikmėms pritaikytas metinis Saulės kelias dangaus skliautu.

Skirtingose pasaulio vietose, daugiausia Artimuosiuose Rytuose ir Europoje, maždaug tuo pačiu metu – prieš 4–5 tūkstančius metų ar net kiek anksčiau – susiformavo vadinamasis paleoastronominis periodinių dangaus reiškinų fiksavimo metodas, pagrįstas azimutiniais šviesulių, dažniausiai, Saulės, stebėjimais tekėjimo ir laidos metu. Dar ir šiandien vaizduotė audrina megalitiniai statiniai – senovės observatorijos, kurių architektūroje mūsų protėviai įamžino aptiktus astronominių įvykių pasikartojimus.➤

2.

Senovės astronomai pastebėjo, kad Mėnulio azimutų amplitudė kiekvienais metais yra kiek skirtinga: devynerius metus jis vis kyla aukštyn, devynerius – žemėja. Tai sudaro Metono ciklą, pavadintą V amžiaus pr. Kr. jį atradusio graikų astronomo vardu. Tiksliai šio ciklo trukmė yra 18,6 m. Birutės kalno stebykla fiksuoja du kraštinius „žemo“ Mėnulio azimutus bei vieną – „aukšto“. Kodėl sistemoje nepažymėtas ketvirtasis, tyrinėtojams nėra visiškai aišku. Galbūt priežastis glūdi mitinėje-maginėje mūsų protėvių pasaulėjautoje? Gal šią padėtį vengta nurodyti todėl, kad joje įvyksta Mėnulio užtemimai?

1. Stounhendžas – ko gero, viena seniausių senovės observatorijų, menančių dar akmens amžių, – dunkso Solsberio lygumoje Anglijos pietuose.

2. Bretanėje, Prancūzijoje, netoli Karnako miesto eilėmis stūksančių megalitų paskirtis mokslininkams nėra tiksliai žinoma. Viena iš kelių dešimčių hipotezių Karnako akmenimis priskiria paleoastronominę funkciją.

1998 metais paleoastronominė Birutės kalno dangaus šviesulių stebykla buvo rekonstruota ant supiltos kopos jūros pakrantėje Šventojoje. Kūrybinėje skulptoriaus Virginijaus Vaičiūno interpretacijoje – originalą atitinkanti vienuolikos stulpų, įvardytų senosios baltų religijos dievybių vardais, sistema. Stebint Saulės laidą, čia galima užfiksuoti kryptis, atitinkančias tradicinių kalendorinių švenčių datas ir taip suvokti azimutinės astronomijos principus. Ir ne tik – archajine baltų pasaulėjauta alsuojantis kūrinys byloja apie tolimų mūsų protėvių dvasinį gyvenimą, jo jungtį su gamtine aplinka.

1.

Tokiose stebyklose gamtinis laikas tarsi „sučiuptas“, „pagautas“ ir išsaugotas pavydėtiniu tikslumu. Ko gero, viena žinomiausių ir paslaptingiausių iš tokių vietų – netoliese Solsberio miesto, Anglijos pietuose, Vilšyro grafystėje, stūksantis didžiulių akmenų kompleksas – Stounhendžas.

Dėl Stounhendžo paskirties diskusijos netyla nuo praeito amžiaus vidurio, kai buvo pradėti nuoseklūs, metodiški ir įvairiausiai šio statinio tyrinėjimai. Mokslininkai iškėlė kelias hipotezes, siūlančias senovės šventyklos, sakralinės kapavietės, maginių apeigų arenos, genčių vadų susirinkimo vietos, galiausiai, priešistorinės observatorijos versijas, bet vienareikšmio ir galutinio atsakymo nepateikia. Naujausi atradimai atskleidžia galimą multifunkcę objekto paskirtį, kuri kito, priklausomai nuo sociokultūrinės laikotarpio specifikos ir šalia gyvenusių žmonių poreikių. Pastaruoju metu beveik neabejojama, kad, be kitų dalykų, jis buvo naudojamas kaip kalendorinė dangaus kūnų stebykla.

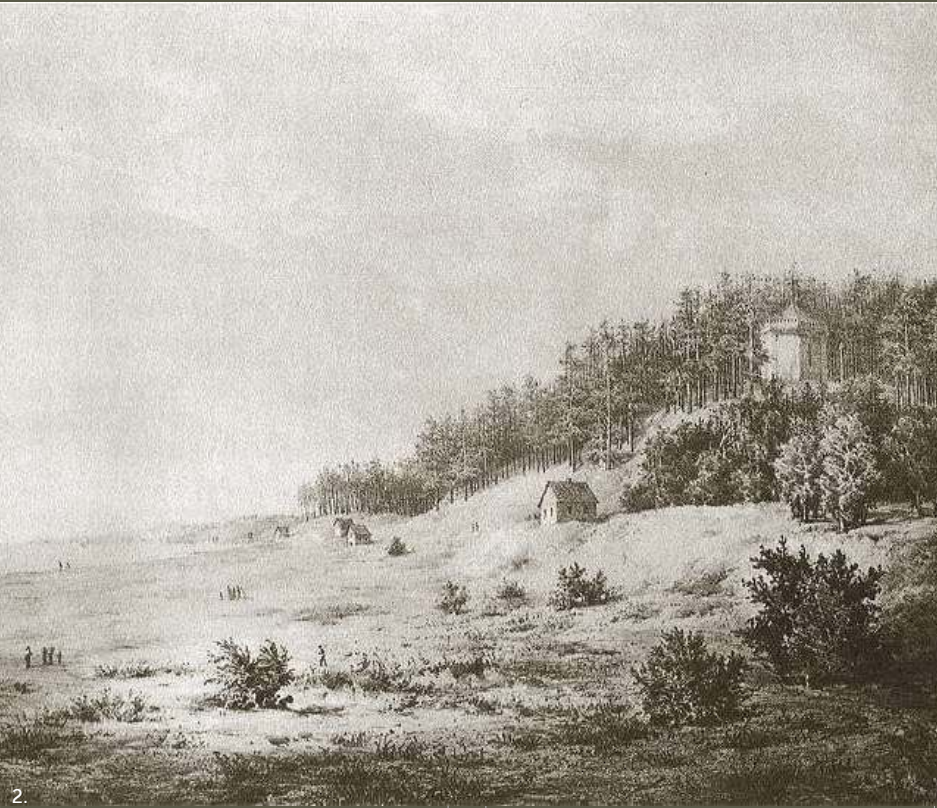
Archeologiniai kasinėjimai rodo, kad Stounhendžas imtas statyti maždaug 3000–3500 metais pr. Kr., neolito pabaigoje. Panašu, kad iš pradžių Solsberio lygumoje žmonės supylė žiedinį pylimą, jį apjuosė negiliu grioviu ir ties išorine jo riba pastatė medinius stulpus, ženklinančius Saulės padėtį horizonte per lygiadienius, taip pat

šiaurės ir pietų geografines kryptis. Kiek vėliau, apie 2500 metus pr. Kr. tuomečius vietinius gyventojus užvaldė keista, galima sakyti, beprotiška idėja: vandeniu ir žeme iš Velso uolynų, stūksančių už 120 kilometrų, jie ėmė vežti 4–5 tonas sveriančius vadinamuosius mėlynuosius akmenis – melsvai pilkos spalvos granito luitus, kuriuos suvilko į suformuoto piliakalnio centrą. Tačiau tai dar ne viskas – per kelis kitus šimtmečius komplekso statytojai iš didžiulių – 7–7,5 metrų aukščio, 40–50 tonų masės – tašytų vertikalų akmenų, kuriuos poromis sujungė horizontaliais monolitais, sukūrė 30 metrų skersmens ratą, o jo viduje iš mėlynųjų akmenų sukonstravo dar penkis trilitus, puslankiu gaubusius centrinį akmenį – „altorių“. Pro skirtingas akmenines arkas svarbiausių kalendorinių švenčių metu, pavyzdžiui, solsticijas, praslinkdavo Saulė, naktimis buvo regimi tam tikri Mėnulio pavidalai, spindėdavo ryškiausias, gamtiniam sezonui būdingos žvaigždės. Po to Stounhendžas dar ne kartą buvo rekonstruojamas, papildomas smulkesnėmis detalėmis, tačiau pagrindinės konstrukcijos išliko beveik nepalietos. Radiniai pasakoja apie čia vykusias religines apeigas, puotas, egzekucijas, laidotuves... Deja, dėl nežinomų priežasčių ši vieta maždaug 1500 metais pr. Kr. buvo staiga apleista. Ilgainiui statinys ėmė nykti, griūti, akmenys suskilinėjo arba tiesiog dingo – dėl gamtos ir žmogaus kaltės, o kiek atstatytas,

padailintas ir pritaikytas turistams lankyti buvo tik XX amžiaus pradžioje.

Taigi šiandien žinome, kad keliasdešimt tonų sveriančių, keliais koncentriniais ansamblio ašys buvo orientuotos Saulės padėties virš horizonto vasaros ir žiemos saulėgrįžų bei lygiadienių momento kryptimis, o atskiri Stounhendžo sistemos elementai ženklino siderinio mėnesio – laiko atkarpos tarp dviejų vienodų Mėnulio padėčių žvaigždžių atžvilgiu – trukmes, taip pat sezoninį žvaigždynų ir šviesiausių žvaigždžių patekėjimą, atitinkantį fenologinių reiškinių pokyčius. Kuo ne observatorija?!

Mokslininkai sutaria: kone visi šiandien žinomų po visą Žemės rutulį išsibarsčiusių senosios astronomijos paminklų, ypač vidutinėse geografinėse platumose, kur per metus ryškus dienos ir nakties ilgumo kaitos dėsningumas bei gamtinis sezoniškumas, pirmiausia buvo skirti lygiadieniams ir saulėgrįžoms fiksuoti. Neatsitiktinai skirtingų tautų, taip pat ir senovės baltų, saulinių metų kalendorinę ašį sudaro pavasario bei rudens ekvinokcijų ir vasaros bei žiemos solsticijų momentai, įprasminėti gražiomis šventėmis su krašto kultūrai, žmonių gyvenimo būdui, jų pasaulėžiūrai būdingomis apeigomis, ritualais ir simboliais... Be abejo, kalendorinių stebyklių būta ir

2.

Lietuvoje. Tiesa, palyginus su Stounhendžu ir jo giminaičiais Europoje, Azijoje ar Šiaurės Amerikoje, daugeliu atvejų šios labai paprastos – sudarytos iš kelių riedulių, o ir jaunesnės už savo tolimųjų šalių pirmtakes, kaip antai: astronominės paskirties akmenys ant Vyžuonų ozo Utenos rajone, Stabinės kalvos Tauragės rajone, prie Purmalių piliakalnio Klaipėdos rajone, Tryškuose netoli Telšių, Jonionių kaime ant Nemuno kranto Merkinės apylinkėse ir kitur. Tie akmenys nurodo kryptis į Saulės tekos ir laidos vietas horizonte per lygiadienius, taip pat ilgiausiomis bei trumpiausiomis dienomis.

Ko gero, unikaliausias ir įdomiausias senosios baltų astronomijos paminklas – Birutės kalno alkas Palangoje. Čia dr. Vlodo Žulkaus tyrinėtojų grupė, archeologinius kasinėjimus atlikusi 1983–1984 metais, aptiko kalendoriniams matavimams skirtą astronominio įrenginio pėdsakus.

Vietovės tyrinėjimai parodė, kad jau nuo X amžiaus pietinėje kalno papėdėje buvo įsikūrusi gyvenvietė. Baigiantis XIII amžiui iš pietų pusės ji buvo apjuosta gynybiniu pylimu, sutvirtintu užtvara iš rąstų bei gynybiniu maždaug 3 metrų aukščio bokštu, kuris greit pražuvo karo liepsnose. Dar po šimtmečio ant paaukštinto pylimo buvo pastatyti du rąstiniu pastatu sujungti bokštai. Būtent XIV amžiaus antroje pusėje sudegus visai gynybinei sistemai,

ant kalno įtvirtinimai nebeatstatinėti, o įrengta astronominių stebėjimų aikštelė. Mokslininkai išsiaiškino, kad dangaus šviesulių stebykla naudotasi neilgai – XV amžiaus pradžioje ją sunaikino kryžiuočiai. Kiek vėliau, XVI amžiaus pradžioje, kalno viršūnėje buvo pastatyta bažnytelė, pavadinta šv. Jurgio vardu, ir kalendoriniai stebėjimai čia daugiau niekada nebevyko...

Astronominį Birutės kalno įrenginį sudarė vienuolikos medinių stulpelių, išdėstytų ant pylimo, sistema. Trys stulpeliai, išrikiuoti viena tiese, sudarė statinio ašį, į šiaurę, nuo kurios stovėjo penki stulpeliai, į pietus – trys. Visi stulpeliai tarsi rikiuojasi į du apskritimus, išbrėžtus ant išgaubto šlaito paviršiaus. Šlaito nuolydis suformuotas 13° kampu. Tai nėra atsitiktinumas: tiek vasaros saulėgrįžos laikotarpiu virš horizonto pakyla Saulė, šešėliais sujungdama pagrindinės ašies stulpelius. Aikštelės pylimo pasaga atvira į pietvakarius, todėl paranki dangaus šviesulių laidai stebėti: linijos, išvestos per stulpelių poras, nurodo Saulės ir Mėnulio laidos vietas svarbių kalendorinių švenčių išvakarėse. Nustatyta, kad stulpeliai iš viso fiksuoja 19 Saulės laidos azimutų, atitinkančių 36 šventes. Etnologas, baltų paleoastronomijos žinovas prof. Libertas Klimka savo studijose pastebi, kad šios šventės gana tolygiai išsidėsto metų rate, pasiskirstydamos po devynias kiekvienam sezonui: pietinė trijų stulpelių grupė žymi pasirodymo žiemos sąstingiumi periodą,

1. Birutės kalno stulpelinė kalendorinių stebėjimų sistema XX a. pabaigoje buvo atstatyta Šventojoje.

2. Birutės kalną vaizduojančioje XIX a. graviūroje – jokių dangaus šviesulių stebyklos pėdsakų: paleoastronominis statinys buvo išgriautas XV a., pylimo viršūnėje kryžiuočiai pastatė šv. Jurgio koplyčią.

žiemojimo ir pavasario laukimo laiką; šiaurinė penkių stulpelių grupė susijusi su sėjos, pasėlių priežiūros ir pjūties darbais; pagrindinė ašis žymi gamtos ciklų priešpriešas, jos virsmų momentus: pabudimo, suvesėjimo ir apmirimo taškus.

Pagrindinė trijų stulpelių ašis svarbi ir Mėnuliui – žiūrint nuo vidurinio trijulės stulpelio, atstumą iki artimiausių stulpelių į abi puses Mėnulis keliauja po 9 paras. L. Klimka tyrinėjimuose akcentuoja, kad tai – prosenoviškos savaitės trukmė. Devyniadienė savaitė, greičiausiai, kilusi iš archajiškojo Mėnulio kalendoriaus, kuriame pilnas šviesulio ciklas dalijamas į tris fazes. Esama pagrindo manyti, kad devyniadienė savaitė yra bendraeuropinė žemdirbių kalendoriaus ypatybė: penkios tokios savaitės sudaro 45 dienų ciklą, kuriuo kartojasi svarbiausios šventės. Beje, vėlesnės kilmės septyniadienė savaitė taip pat galėjo būti fiksuojama Birutės kalno įrenginiu. Maža to, tyrimai atskleidė, kad stulpeliniai Mėnulio azimutų žymekliai leido tiksliai numatyti šio dangaus kūno užtemimus. Taigi kadaise Lietuvos pajūryje veikusi dangaus šviesulių stebykla įrodo, kad mūsų protėviams buvo gerai žinomi azimutinės astronomijos principai bei praktinis jų taikymas.

Vis dėlto tenka pripažinti: viena vertus, senovės žmonės, šimtmečiais, net tūkstantmečiais kaupę ir sisteminę >

1.

1.

Kultūrologiniai tyrimai rodo, kad tradiciniuose lietuvių kalendoriniuose papročiuose esama senovinės lygiadienio šventės pėdsakų. Etnografiniai šaltiniai praneša, kad rugsėjo 21 dieną kitados buvo minimas Alutinis, kai vykdavo ritualinės alaus ragautuvės. Per jas senoliai apeiginį alų liedavo ant staltiesės, šlakstydavo trobos duris, langus ir kertes. Mokslininkai mano, kad tokiais veiksmais buvo pagerbiamos namus globojančios dievybės. Prosenoviškoji lygiadienio šventė neabejotinai buvo susieta su fenologiniais rudenėjimą pranašaujančiais pokyčiais bei tuo, kad žmogaus darbai jau daugiausia vyks po namų stogu. Maginę galią turintis Alutinio gėrimas buvo gaminamas iš devynių saujų pirmojo pjovimo javų, kiekvieną saują padalijant į tris dalis, sumaišant su miežiais ir sumalant. Tyrinėtojai pastebi, kad šį gamybos vyksmą nusako mėnulio kalendoriaus kartotinis: siderinį mėnesį „sukarpus“ į tris fazes gaunama devynių dienų savaitė.

gamtos stebėjimų duomenis, puikiai išmanė regimojo dangaus kūnų judėjimo ypatumus, kita vertus, visiškai nesuvokė arba, mažų mažiausiai, netiksliai suvokė jų fizikinę prigimtį. Šiandien apie visatos veikimą ir jos sandarą žinome žymiai daugiau: pavyzdžiui, lygiadieniai – tai kosminių kūnų mechanikos dėsnių nulemtas reiškinys, kai Saulė, keliaudama dangaus skliautu, atsiduria pusiaujo ir metinio Saulės kelio, vadinamo ekliptika, susikirtimo taške, o saulėgrįžos yra taškai, kuriuose Saulė būna labiausiai nutolusi nuo pusiaujo į šiaurę arba pietus. Taip pat išsiaiškinome, jog gamtiškojo pasaulio virsmai vyksta dėl mūsų planetos ašies posvyrio ir specifinės Žemės bei Saulės tarpusavio padėties kosminėje erdvėje kaitos: Saulei persiritus per pavasario lygiadienio tašką, Šiaurės pusrutulyje prasideda astronominis pavasaris, o Pietų – ruduo, ir mūsų planetos dalyje dienos pamažu ilgėja – Žemė vis labiau gręžia Šiaurės ašigalį Saulės link, kol birželį sulaukiame ilgiausių dienų meto – vasaros saulėgrįžos, o Pietų pusrutulyje, atvirkščiai – stoja ilgiausių naktų laikas; birželio pabaigoje dienos vėl ima trumpėti,

Žemės Šiaurės ašigalis sukasi nuo Saulės, kol šviesiojo ir tamsiojo paros meto trukmė rudens ekvinokcijos metu išsilygina ir prasidėjus astronominiam rudenii dienos tolydžio trumpėja ir atslenka ilgiausios mūsų pusrutulyje metų naktys – žiemos saulėgrįžos momentą planetos Šiaurės ašigalis nuo Saulės nusiuka labiausiai. Šios žinios sukelia modernaus mokslo galios ir pranašumo prieš senovės astronomų išmintį iliuziją. Paradoksas tas, kad šiuolaikinis žmogus bežadžių, galingų ir amžinų kosminių procesų akivaizdoje išlieka toks pat bejėgis kaip ir prieš tūkstančius metų. x

1. Kalanišo akmenų kompleksas šiaurinėje Škotijos dalyje – puikus įrodymas, kad jau bronzos amžiuje vietos gyventojai perprato dangaus šviesulių judėjimo dėsningumus – megalitai nurodo svarbius kalendorinius Saulės ir Mėnulio azimutus.

LIETUVOS
rytas tv

SEKMADIENIAIS

19:00

Jie eitų ginti tavo
ir mano laisvės

ŠAULIAI. TĖVYNIĖS LABUI

Laidos vedėjas
Vytaras Radzevičius

11

Tekstas Vytautas Radzevičius
Nuotrauka Vytautas Radzevičius

Šį kartą repertuare toks artimas lietuviams patiekalas – bandelės su lašinukais. Pasaulyje jas dažniausiai vadina rusišku žodžiu „pirožki“ (пирожки), jie itin paplitę slaviškoje Europoje, o Lietuvoje greičiausiai užsiliko nuo LDK laikų, kai Lietuva buvo tarpjurių valstybė. Pasaulyje panašūs pyragėliai su vienokiu ar kitokiu įdaru dažniausiai yra priskiriami prie gatvės maisto, bet namie – skaniausia.

Tešlai:

500 g miltų,
50 g cukraus,
25 g mielių,
1 arbatinio šaukštelio druskos,
300 ml pieno,
150 g sviesto,
4 kiaušinių.

Įdarui:

150 g rūkytų lašinukų,
pusės arbatinio šaukštelio juodųjų ir kvapiųjų pipirų mišinio.

BANDELĖS SU LAŠINUKAIS

1. Mieles ištrinkite su šaukštu cukraus. Pašildykite pieną, jis turi būti ne karštas, o šiltas. Pieną užpilkite ant mielių, sudėkite dalį miltų, kad išeitų tiršta blynų tešla. Kai miltai gerai išsiplaks, uždenkite dubenį rankšluosčiu ir pastatykite šiltai, kad pakiltų.

2. Tuo metu išplakite kiaušinius su likusiu cukrumi, ištrpydykite sviestą ir jį atvėsinkite. Kai tešlos pasidarys dvigubai, sudėkite kiaušinius, sviestą ir su likusiais miltais išminkykite tešlą. Ji turi būti ne per kieta, tačiau tokia, kad būtų galima iškočioti lakštą. Dar kartą pastatykite šiltai.

3. Pasiruoškite įdarą. Smulkiai supjaustykite lašinukus – kuo smulkiau, tuo skaniau. Pabarstykite pipirais. Jei patinka, galite įdėti svogūno, bet man skaniausia – be nieko.

4. Kai tešla pakils, išimkite ją ant miltų, pabarstytos lėntelės ir kočėlu pasidarykite lakštą. Stikline spauskite apskritimus, dėkite į juos lašinukų ir lipdykite bandeles. Forma – pagal jūsų norą ir fantaziją. x

SVEIKINIMAI

Sukakčių ir jubiliejų proga nuoširdžiai sveikiname seses ir brolius:

Karininko Antano Juozapavičiaus šaulių [Alytaus apskr.] 1-oji rinktinė

Petraška Antanas – 65 m.
Stankevičius Jonas – 65 m.
Bilinskas Edgaras – 50 m.
Buržinskienė Evelina – 50 m.
Grėbliauskas Petras – 60 m.

Vytauto Didžiojo šaulių [Kauno apskr.] 2-oji rinktinė

Kęstutis Kerpauskas – 80 m.
Algirdas Antanas Jančiukas – 75 m.
Juozas Kisielius – 85 m.
Vytautas Antanas Raudžius – 70 m.

Alfonso Smetonos šaulių [Panevėžio apskr.] 5-oji rinktinė

Inga Arlikevičienė – 50 m.

LDK Kęstučio šaulių [Tauragės apskr.] 7-oji rinktinė

Virgilijus Jokubauskas – 55 m.
Valdemaras Voras – 40 m.

Plk. Prano Saladžiaus šaulių [Utenos apskr.] 9-oji rinktinė

Balys Kirilauskas – 85 m.
Genius Kaulinis – 70 m.
Vilius Taujanskas – 70 m.

12

Karaliaus Mindaugo šaulių [Vilniaus apskr.] 10-oji rinktinė

Saulius Bagočiūnas – 60 m.
Vaclovas Bernotas – 50 m.
Jonas Damulis – 40 m.
Mindaugas Korsakas – 45 m.
Ramūnas Markovas – 45 m.
Rimantas Miniauskas – 75 m.
Gintautas Paluckas – 40 m.
Mindaugas Sėjūnas – 50 m.

PROTMŪŠIO ATSAKYMAI

2019 m. liepos mėnesio „Trimito“ numeryje skelbtų protmūšio klausimų atsakymai:

1. Kurios šalies pavadinimas kilęs nuo lotyniškos sidabro reikšmės?

Ats.: Argentina [lot. *argentum* – sidabras]

2. Jis žinomas Lietuvoje nuo XVI a. Dabar išnykęs. Bet jei būdavo 5,6 l talpos, jį vadindavo cechiniu. Jei būdavo 2,8 l talpos – senoliai jį vadino šinkoriniu, arba mažuoju. Koks tai senovinis tūrio matas skysčiams ir biralams seikėti?

Ats.: gorčius

3. Apie ką rašė Markas Twainas: „Kai man buvo 14 metų, jis buvo toks kvailas, kad aš sunkiai jį pakęsdavau. Kai man suėjo 21-erį, aš buvau suglumintas to, kaip šis senas žmogus per tuos 7 metus tapo protingesnis.“

Ats.: apie savo tėvą

4. Šis mažas, paprastas, bet savotiškos formos daiktukas buvo išrastas Norvegijoje 1900-aisias. Norvegijos okupacijos metais Antrajame pasauliniame kare jis tapo Pasipriešinimo simboliu – kai naciai uždraudė sagas su Norvegijos simbolika, norvegai solidarčiai vietoj sagų naudojo šį daiktuką. Dabar kasmet jų pagaminama milijonai, o Osle pastatytas 5 metrų plieninis paminklas. Kas tai yra?

Ats.: sąvaržėlė

5. Nobelio premijos laureatas, poetas, ne kartą lankęsis ir Vilniuje, Josifas Brodskis sukūrė tokį apibūdinimą: tai erdvės trūkumas, kompensuojamas laiko pertekliumi. Apie ką kalbėjo poetas?

Ats.: Kalėjimas – tai erdvės trūkumas, kompensuojamas laiko pertekliumi.

6. Ką bendro turi Karaliaučiaus universitetas ir Keistuolių teatro spektaklis „Aukštyn kojom“?

Ats.: vardas ALBERTINA – taip buvo vadinta pirmoji Prūsijos aukštoji mokykla ir viena spektaklio herojė, varna Albertina.

7. XIV–XV amžiuje lenkiškai tai buvo *zloty*, vokiškai – *gulden*, lotyniškai – *florenus*. O lietuviškai?

Ats.: auksinas

8. JAV ir Japonijos mūšiuose Antrajame pasauliniame kare salose Ramiajame vandenyne amerikiečių jūrų pėstininkai nakčiai apkasuose sukdavo slaptažodžius, kad apsaugotų nuo pavienių japonų įsiskverbėlių. Kokios dvi privalomos raidės buvo šiuose slaptažodžiuose?

Ats.: L arba R – panaudojant vadinamą *Engrish* fenomeną, nes japonai ir kitos Azijos tautos neskiria L ir R ir negali šių raidžių ištarti teisingai.

9. Pirmųjų filmų apie Tarzaną veiksmas vyko Afrikoje, tačiau kai kuriuos vaidmenis atliko indų „aktoriai“, kuriems buvo padidintos ausys, kad jie būtų panašūs į afrikiečius. Kokie tai „aktoriai“?

Ats.: indiški drambliai vietoje afrikietiškų [pagal žodžių žaismą].

10. Viename dideliame Europos mieste už pasiekimus tam tikroje srityje galima gauti lokį. Koks tai miestas?

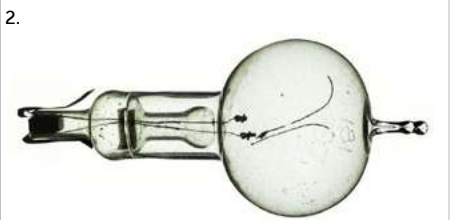
Ats.: Berlynas. Kino apdovanojimas „Auksinis lokys“.

Sveikiname atsakiusį į visus klausimus nuolatinį „Trimito“ protmūšio dalyvį **Joną Godliauską** iš Alytaus. Jam atitenka prizas – dėlionė „Lietuvos kariai“.

Tarpukario Lietuvoje leistame „Trimite“ buvo populiarūs galvosūkiiai. Kodai, mįslės, rebusai, paslaptys „Trimito“ skaitytojams kėlė nemažai aistrų. Atgaiviname šią tradiciją. O kadangi dabar populiariausia galvą sukti protų mūšiuose, ir mes pasirinkome tokį formatą. Atsakykite į klausimus ir siųskite atsakymus paštu iki rugsėjo 15 dienos į „Trimito“ redakciją adresu:

Žurnalas „Trimitas“
Lietuvos šaulių sąjunga
Laisvės al. 34,
44240 Kaunas

Nepamirškite nurodyti savo atgalinio adreso ir telefono numerio, nes vienas iš atsakiusiųjų burtų būdu gaus prizą – unikalią 1 000 detalių dėlionę „Lietuvos kariai“. Sėkmės!

1. Šiaurės ir Pietų pusrutuliai.
2. Viena pirmųjų serijinių būdu gamintų elektros lempučių.
3. Žalioji ir juodoji arbata.
4. Nilo upė iš kosmoso.

13

PROTMŪŠIS

Tekstas ir klausimai Vytautas Radzevičius
Iliustracijos Vikipedija

Šį kartą klausimai su atsakymų variantais.

1. Kurioje arbatoje daugiau vitamino C?
☐ Juodoji arbata
☐ Žalioji arbata
2. Kuriame pusrutulyje pramoniniu būdu pagaunama daugiau žuvies – Šiaurės ar Pietų?
☐ Šiaurės
☐ Pietų
3. Kas išrado elektros lemputę?
☐ Thomas Edison
☐ Josephas Swanas
☐ Lewis Strausas Jr.
5. Kuri grupė susikūrė anksčiau – „The Beatles“ ar „Rolling Stones“?
☐ „The Beatles“
☐ „Rolling Stones“
7. Kur daugiau gyventojų – Rokiškyje ar Birštone?
☐ Rokiškyje
☐ Birštone

8. Dėl kokio miesto 1920 metais vyko mūšiai tarp Estijos ir Latvijos kariuomenių?
☐ Valka
☐ Valmiera
☐ Vyrū

9. Kuris iš jų yra daugkartinis pasaulio šaudymo čempionas?
☐ Vladas Turla
☐ Andrius Pirlis
☐ Vytautas Bložė
10. Kas Suvalkijoje vadinama žodžiu „kalatauka“?
☐ Plaktukas karvės grandinei
☐ Kalakuto riebalai
☐ Sviestamušis
11. Iš kurio miesto pašonės kilęs Lietuvos bolševikas Vincas Mykolaitis-Kapsukas?
☐ Marijampolė
☐ Vilkaviškis
☐ Vilnius

12. Kuris nuotolis didesnis – atstumas iki Žemės centro ar Nilas?
☐ Atstumas iki Žemės centro
☐ Nilas

LIETUVOS KARIAI

ISIGYKITE

WWW.LIETUVOSKARIAI.LT

Atrasti, pažinti, mokytis
UNIKALIOS 1000 DETALIŲ DĒLIONĖS

Lietuvos karių atvaizdai atkurti pasinaudojus tarpdisciplininiais tyrimais, pasitelkus archeologinę, istorinę, sfragistinę bei ikonografinę medžiagą, saugomą Lietuvos ir užsienio archyvuose, muziejuose.

JUOZAS JAKAVONIS-TIGRAS
Partizanas

„Man Tėvynė yra atsakomybė už
šeimą, artimuosius ir bendražygius.
Tai kasdienė kova už vertybes ir laisvę.“
Prisijunk ir tu! Tapk šauliu – apgink Tėvynę!

www.tapksauliu.lt